

Ingerlatsinermut pilersaarut 2023 -2026

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Naatsorsueqqissaartarfik - Grønlands Statistik
Postboks 1025 · 3900 Nuuk
Oqar.: +299 34 57 70
www.stat.gl · e-mail: stat@stat.gl

NAATSORSUEQQISSAARTARIK

Ingerlatsinermut pilersaarut 2023-2026

Imarisai

1 Tunuliaqut sinaakkutillu	5
1.1 Ingerlatsinermut pilersaarut	5
1.2 Naatsorsueqqissaartarneq pillugu inatsit	5
1.3 Pisortatigoortumik kisitsisit atorlugit paasissutissaliortarneranni FN-imi tunngaviit	6
2 Suliaqarfiit akornanni suliniuteqarfiit	7
2.1 Uppernarsaasioorneq periutsillu	7
2.2 IT aamma datat isumannaallisarnerat	7
2.3 Allaffissornermi nalunaarsuinerit aaqquissuunneri pitsanngortinnerilu	8
2.4 Suliakkiissutit.....	9
2.5 Saqqummersittakkat.....	10
2.6 Suliniut - Fabrikki kisitsisitigut paasissutissiorfik	11
2.7 Kisitsisaataasivik	12
2.8 Kinaassusaa isertorlugu isertupajaarlugulu immikkuualuttut pillugit paasissutissanik pissarsisinnaaneq	13
2.9 Oqaatsit	14
2.10 Misissuinerit aamma kisitsisitigut paasissutissaliornerni pissarsiviit allat	14
2.11 Nunani tamalaani suliniaqatigiiffinnut paasissutissanik tunniussisarneq	15
2.12 Najugaqarfiit.....	15
2.13 FN-p nunarsuarmi anguniagai	16
2.14 Kisitsisitigut paasissutissat toqqorsivimmiittut	18
3 Immikkoortut kisitsisit paasissutissat ataasiakkaat	19
3.1 Siulersuisut pingaarnersuinerannut tunuliaqutit	19
3.2 Ukiuni tulliuttuni qaninnerni ineriartornerit.....	19
3.3 Pisortat aningaasaqarnerat	19
3.4 Peqqinneq.....	20
3.5 Pisortaqaqfinni aningaasarsiat.....	20
3.6 Suliffeqarneq.....	21
3.7 Innuttaasut pillugit kisitsisitigut paasissutissat	21
3.8 Meeqqanut tunngasut.....	21
3.9 Innarluutillit	22
3.10 Takornariaqarneq.....	22
3.11 Avammut tunisat eqquussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinnerat aamma nunanik allanik niueqateqarneq	22
3.12 Suliffissarsiortut	24
3.13 Paasissutissat assigiinngitsut tunngavigalugit innuttaasunik naatsorsuinerit (suliaqarfik suliffigisaq)	24

3.14 Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit	24
3.15 Pinerluuteqarsimasut pillugit kisitsisit	25
3.16 Kisitsisitigut paasissutissat ilinniarnernut tunngasut	26
3.17 Soraarnerussutisiat	26
3.18 Aalisarneq	27
3.19 Sanaartornermut aningaasartuutininut naleqqersuut	27
3.20 Pisussat pillugit ilaagassat (Fremskrivningmodeller)	27
3.21 A-bidrag (akilersuutit)	28
3.22 Piitsuunermut killigititaq	28
3.23 Suiaassutsit akornanni naligiissitaaneq	28
3.24 Eqqakkat	29
4 Ilisimatusarneq	29
4.1 Ilisimatusarneq	29
5 Sulisut	30
5.1 Sulisut	30
5.2. Sulisut kattuffiinit isumaqatigiissutinut aningaasaliissutinullu sinaakkutit	30
5.3 Piginnaasat nutaat	30
5.4 Sulisut sulisoriinnarnissaat	31
5.5 Sulisussarsiorarneq	32
5.6 Kalaallit Nunaata avataani siunnersortit sulisullu	32
6 Atuisut	33
6.1 Atuisut	33
7 Aningaasaqarneq	33
7.1 Aningaasaqarneq	33

Ingerlatsinermt pilersaarut 2023-2026

1 Tunuliaqut sinaakkutillu

1.1 Ingerlatsinermt pilersaarut

Naatsorsueqqissaartarfiup Ingerlatsinermt pilersaarusiaa siulleg 2015-imi saqqummersinneqarpoq, unalu pilersaarut Naatsorsueqqissaartarfiup Ingerlatsinermt pilersaarutaasa qulingiluassaraat.

Ingerlatsinermt pilersaarut Naatsorsueqqissaartarfimmi ukiunut arlalinnut ineriartortitsinermt pilersaarutit innuttaasunit pissarsiarineqarsinnaanis-saannik anguniagaqarnermik aallaaveqarpoq. Naatsorsueqqissaartarfiup ukiu-moortumik nalunaarutaa siornatigut siumut isigaluni immikkoortumik ima-qartaraluarpoq. Kisiannili ingerlatsinermt pilersaarut ukiumoortumik nalu-naarusianut saqqummiunneqartartunut sanilliullugu immikkuualuttunik ima-qarnerungaarpoq. Ingerlatsinermt pilersaarummut peqatigitillugu ukiu-moortumik nalunaarutip imarisamigut annikinnerunissaa Naatsorsueqqis-saartarfimmit toqqarneqarpoq.

Ingerlatsinermt pilersaarut ukiunut sisamanut ingerlaavartumik pilersaarutaasarpog, taannalu Naatsorsueqqissaartarfiup siulersuisuinit ukiut tamaasa nutarterneqartarpoq ukiumullu saqqummersitassanut ilanngunneqartarlutik.

1.2 Naatsorsueqqissaartarneq pillugu inatsit

Naatsorsueqqissaartarfik Kalaallit Nunaanni pisortatigoortumik kisitsisitigut paasissutissaliortarnermi qitiusumik oqartussaavoq. Naatsorsueqqissaartarfi-up siunertaraa paasissutissat tunngavigalugit inuiaqatigiinni ineriartornerup, politikikkut allaffissornikkullu aalajangiinerit, pilersaarusiomerit inuiaqati-giinnillu ilisimatusarnermik nalilersuinissap qulakkeerneqarnissaa.

Naatsorsueqqissaartarfik aqqissuussaanermi Aningaasaqarnermt Naligiissi-taanermullu Naalackersuisoqarfiup ataaniippoq. Kisiannili Naatsorsueqqis-saartarfimmi aqutseriaaseq Naalackersuisoqarfiup ataani aqutsisoqarfinnut allanut sanilliullugu allaaneruvoq. Naatsorsueqqissaartarfimmik qulliuneru-sumik akisussaasut tassaapput siulersuisut, inuiaqatigiinni pissutsinik ilisi-masalinnik tallimanik ilaasortaaffigineqartut. Naatsorsueqqissaartarfimmi pi-sortaq ulluinnarni aqutsisuuvoq sulisoqarfillu avammut aamma sinniisuuf-figisarlugu.

Naatsorsueqqissaartarfiup suliassai pingaarnerit Naatsorsueqqissaartarfik pil-lugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 11, 29. oktober 1999-imeersumi kingusin-nerusukkut allanngortinneqartumi ersipput.

Inatsit naapertorlugu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni pissutsit pillugit kisi-tisitigut paasissutissaliortarnermi paasissutissat Naatsorsueqqissaartarfiup ka-tersortarpai, suliaralugit avammullu saqqummiullugit. Naatsorsueqqissaartar-

fik aammattaaq kisitsisitigut paasissutissaliortaluni paasissutissat akiliisitsilluni katersorsinnaavai, suliaralugit avammullu saqqummiullugit. Naatsorsueqqissaartarfik naggataatigut kisitsisitigut paasissutissiinermi nunat tamat akornanni suleqatigiinneq pillugu suliaasaqartarpoq.

Siulersuisut suliaasaat kisitsisitigut paasissutissiisarneq pillugu inatsimmi er-sittut tassaapput:

- Naatsorsueqqissaartarfimmik qulliunerusumik akisussaaffeqarneq.
- Pisortat kisitsisinik paasissutissaliortalnerisa ataqatigiissaarnis-saanut siunnersuusiorneq.
- Naatsorsueqqissaartarfiup siunertat pillugit aalajangersakkat naa-pertorlugit sulinissaa isumagalugu.
- Naatsorsueqqissaartarfiup piffissamat sivisuumut suliniuteqarfis-saanik pilersaarusiak akuerisassallugit.
- Naatsorsueqqissaartarfiup sulinissamat pilersaarutai akuerissallu-git.
- Suliffeqarfiup ingerlatsineranik ukiumoortumik Naalakkersui-sunut ukiumut ataasiarluni nalunaarusiornissaq.

1.3 Pisortatigoortumik kisitsisit atorlugit paasissutissaliortalneranni FN-imi tunngaviit

Naatsorsueqqissaartarfik pisortat kisitsisinik paasissutissaliortalnerat pillugu FN-imi tunngaviit malillugit sulisarpoq. Tamassuma ilaatigut kinguneraa:

- Kisitsisinik paasissutissat sumulluunniit atassuteqarani innuttaasu-nit pissarsiarineqarsinnaassapput.
- Ilisimatusarnermi ileqquusut naapertorlugit kisitsisitigut paasissu-tissaliortalnermi datanik pissarsiviit periutsillu pillugit paasissutissat saqqummiunneqartassapput.
- Inuit pillugit paasissutissat naatsorsueqqissaartarfiit kisitsisinik paasissutissanik suliaat, inuit ataasiakkaat inatsisilluunniit tunnga-vigalugit inuit pineqaraluarpata, isertuullugit suliarineqartassap-put, taamaallaallu kisitsisinik paasissutissaliortalnermi siunertaqar-luni atorneqassallutik.
- Nunani ataasiakkaani naatsorsueqqissaartarfiit qaffasissutsini ta-mani kisitsisinik paasissutissaliortalnermi periutsini taaguutit, immikkoortiterinerit periutsillu imminnut ataneri atorneqarluar-sinnaanerilu siuarsassavaat.

2 Suliaqarfiit akornanni suliniuteqarfiit

2.1 Uppernarsaasioorneq periutsillu

Immikkoortuni kisitsisinik paasissutissaliorfiusuni assigiinngitsuni pitsaanerumik assigiiaarnerusumillu uppersarsaasioortarnissaq Naatsorsueqqissaartarfiup suliniutigaa. Nittartakkami www.stat.gl-imi immikkoortuni kisitsisitigut paasissutissiissutini tamani periutsit, immikkoortiterinerit/ilisimatusarnermi taaguutit, najoqqutat, assigiinngiiaarnerit taaguutinillu pingaarnernik nassui-aanerit pillugit paasissutissat takuneqarsinnaassapput. Kisitsisinik paasissutissaliornermik nalunaarsuiffinni pingaarnerni tamani ilaatigut nalunaarsuiffiit ilisimatusarnermi annertunerusumik atorineqarsinnaanissaat siunertaralugu assigiinngiiaarnerit nalunaarsuiffinniittut pillugit takussutissiat avammut saqqummiunneqartassapput. Innutaasunut tunngasut nalunaarsuutit siulliullugit suliarineqarput.

Kisitsisaataasivimmi nalunaarsuutit uppersarsaatit atorineqartartunut periuseq atorlugu Naatsorsueqqissaartarfiimmit uppersarsasioorneqarput. Maanna kisitsisitigut paasissutissiat arlaqartut uppersarsasioorneqareerput. Sammisanut assigiinngitsunut paasissutissanut uppersarsaatit amerliartorneri malillugit Naatsorsueqqissaartarfiimmit tamanut saqqummersinneqartassapput, tamannalu immikkut nalunaarutigineqartassaaq.

Paasissutissat uppersarsasioorneq nutaamik suliarinnittussanut ajornannginerusumik kinguneqassaaq, ukiuni arlaqartuni inummit ataatsimit suliarineqarsimasut eqqarsaatigalugit.

2.2 IT aamma datat isumannaallisarnerat

Kisitsisitigut paasissutissat assigiinngitsut assigiiaammik pitsaanerumillu uppersarsaasioortarnissaat siunertaralugu Naatsorsueqqissaartarfiimmit suliarineqarput. Datat kukkunersorneqariarlutik kisitsisitigut nalunaarsuutitut aqqissorlugit ilineqartarput Naatsorsueqqissaartarfiimmit akisussaaffigineqarlutik.

2022-mi marsimi qarasaasiakkut pinerliisoqarnerata kingunerisaanni Namminersorlutik Oqartussat, Naatsorsueqqissaartarfik ilanngullugu, IT-mut aamma datat Namminersorlutik Oqartussanit IT-mit suliaqarfiimmit immikkut isumannaallisarneqarput. 2022-mi suliffeqarfinnut aalajangersimasunik suliaqarfiusunut, taakkununga Naatsorsueqqissaartarfik ilaavoq, Namminersorlutik Oqartussani Digitalimik Sullissinermik Aqutsisoqarfik suleqatigalugu IT-lerinermi aamma datanik suliaqarnermi upalungaarsimanerup annertusineqarnissanut Naalackersuisut politikkinik assigiinngitsunik atortussanik pilersitsipput.

Namminersorlutik Oqartussanit IT-mik suliaqarnermi aamma datanik suliaqarnermi upalungaarsimanerup qaffatsinneqarnerata kingunerisaannik Naatsorsueqqissaartarfik suliaqarnerulerpoq. Tamatumunnga ilaapput Danmarkimit datanik pissarsiarineqartartunut piumasaqaatit qaffanneqarnerat.

EU-mi Kalaallit Nunaat paasissutissanik paarlaateqatigiinnerni “nunat tut-suiginartut pingajuat”-nut ilaanngilaq. Taamaattoqarnera pissutaalluni pisortatigoortumik Naatsorsueqqissaartarfiup aamma Danmarks Statistikkip akornanni isumaqatigiissusiortoqartariaqarsimavoq paasissutissat sukumiisut pisarsiarinissaannut. Siunissami ilimanarpoq Danmarkimi suliffeqarfiit allat aamma taamatut isumaqatigiissusiorfigineqartarnissaat.

Naatsorsueqqissaartarfimmit IT aamma datat isumannaallisarnerat suliarineqarnerini uku pingasut pingaartinneqarnerupput:

Naatsorsueqqissaartarfiup datanut politikkia: innuttaasunit aamma suliffeqarfinnit takoriaannanngorlugu nittartakkamut ilineqassaaq, tassani takuneqarsinnaassaaq suliffeqarfinnut paasissutissat aamma inunnut paasissutissat qanoq Naatsorsueqqissaartarfimmit paareqqissaarneqarlutik suliarineqartarneri.

Naatsorsueqqissaartarfimmi datanik isumannaallisaanermi siunnersuisup suliasat: Digitalimik Sullissinermut Aqutsisoqarfimmit innersuussutit tunngavigalugit suliffeqarfiup iluani allakkiaq. “Datanik isumannaallisaanermi siunnersuisoq” suliffeqarfimmi Naatsorsueqqissaartarfimmi IT-mut isumannaallisaanermik ilisimasanik katersilluni ilaatigut suliaqarpoq, taassumalu pissaaffigaa IT-mik isumannaallisaanerup annertusinissaanut pilersaarusionerq aamma periusissionerq.

Naatsorsueqqissaartarfimmi maleruagassalionerq, sulisunut inuit pillugit datanik suliaqarnerup nassuiarnera.

2.3 Allaffissornermi nalunaarsuinerit aaqqissuunneri pitsanngortinnerilu

Pisortatigoortumik Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisitigut paasissutissiortuummat imaanngilaq, Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisinik paasissutissaliornernut tamanut tabelinut piariikkanut datanik taamaallaat katersuisartoq. Naatsorsueqqissaartarfittulli allatut pisortat, suliffeqarfiit kattuffiillu paasissutissanik suliaqarnissaat Naatsorsueqqissaartarfiup pisariaqartippaa. Nunani allani kisitsisinik paasissutissaliornermi amerlanermi atuuppoq nalunaarsuiffiit allaffissornermut siunertaqarluni pisortat oqartussaasut suliaat, taakku aallaavigalugit paasissutissanik tunngaveqarluni Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisitigut paasissutissanik katersuisarpoq, suliaqartarpoq avammullu saqqummiussisarluni.

Naatsorsueqqissaartarfik naliliivoq nalunaarsuiffinni allaffissornermi atornerqartartuni paasissutissat pingarnerit tunngavigalugit kisitsisinik paasissutissaliornerit eqqortumik takutitsisunik kisitsisitigut paasissutissaliornermik kinguneqartartoq, tassa nalunaarsuiffiit oqartussaasunit akisussaasunit amerlasoorpassuartigullu inunnit suliffeqarfinnulluunniit aamma ingerlaavartumik misissornerqartarmata. Tassunga peqatigitillugu allaffissornermi nalunaarsuiffiit tunngavigalugit kisitsisitigut paasissutissiat suliarineqarnerat akikinneru-

sarpoq, tassa Naatsorsueqqissaartarfik datanik suliffeqarfinni inuinnarnilu katersuinissamut isumalluutiniq atuissanngimmat paasissutissanillu assigiiaartunik nalunaaruteqartoqarnissaa qulakkeerneqartarluni. Naggasiullugu, allaffissornermi nalunaarsuiffiit ilusilersugaanerit aaqqissuussamillu atorineqartarnerat allaffissornermi oqartussaasuni akisussaasuni pisariillisaanissamut aamma tapersiisarput.

Qulaaniittunut nangeqqillugit Naatsorsueqqissaartarfik inassuteqaateqarpoq, qitiusumik allaffissuup kommunillu siunissami suleqatigiillutik – suliassanik suliarinninnermut atatillugu aaqqissuussamik nalunaarsuinerit aallaavigalugit paasissutissat pisortat suliarisaat tunngavigalugit kisitsisitigut paasissutissaliornerit nutaat suliarineqartarnissaat anguniartariaqaraat.

Pisortani oqartussaasut allaffissornermi nalunaarsuiffinnik pilersitsiniartut Naatsorsueqqissaartarfimmik aamma Digitalimik sullissinnermut Aqutsisoqarfimmik isumasiuisarnissaat ataatsimut isigalugu qulakkeerneqartariaqarpoq, taamaalilluni nalunaarsuiffiit naleqquttumik ilusilersornissaat aammalu kisitsisinik paasissutissaliornerit atorineqarsinnaaneri qulakkeerneqarnissamat. Nalunaarsuiffiit aaqqissugaanerannik allannortinnerinillu Naatsorsueqqissaartarfimmik nalunaartussaataaneq kisitsisitigut paasissutissiisarneq pillugu inatsimmi allaqqareerpoq, kisiannili tamassuma ilisimatitsissutigisarnissaa siunertaralugu Naatsorsueqqissaartarfik annertunerusumik suliuteqarniarpoq.

2.4 Suliakkiissutit

Paasissutissarpasut Naatsorsueqqissaartarfiup pigisai akiliisitsilluni arlalinik aaqqiissuteqarnissamik neqerooruteqarnissamik periarfissiipput. Akiliisitsilluni suliassat paasissutissat allat ilanngullugit imalinnik immikkuualuttunngorlugit akiliisitsinani pisortanut suliarineqartunit imaluunniit sullissat atasiakkaat pisariaqartitaannut naleqqussarneqartunit allaaneruserput. Akiliisogarnissaanut tunngavilersuutigigajunneqartarpoq avammut saqqummiunneqaraangata paasissutissat eqqortuutinniarlugit Naatsorsueqqissaartarfiup kukkunerisuisarnera. Datat immikkuualuttunngornerullugit atorineqarneri annertunerusumik suliarineqarnissaannik kukkunerisiorneqarnissaannillu pisariaqartitsisoqartarpoq, taamaaliorqartillugu akilersitsisoqartarpoq.

Tunngaviusumik kisitsisinik paasissutissaliornermut suliaqarnermut naleqqukkaangata kiisalu sulisut pigineqaraangata Naatsorsueqqissaartarfik siunissami akiliisitsilluni suliaqartaannassaaq. Naatsorsueqqissaartarfik nammineerluni suliassanik tuniniaasassanngilaq aammalu suliakkiissutit amerlippata iluatsitsinertut isiginagu. Naatsorsueqqissaartarfik suliakkiissutit kisitsisinik paasissutissiornermi tabelit kisitsisaataasivimmiittut immikkuualuttunngornerat annertusillugu kisitsisitigullu paasissutissat ujartorneqarajuttartut aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutinit matussuserneqartut ilannguttarnerisigut ilaatigut siumut isigaluni ingerlatsinermi tunngavik nammineerluni annikillisittarpa.

Suliakkiissutit nalunaarsuinerit tunngavigalugit taamaallaat tabelinngortillugit Naatsorsueqqissaartarfiup killilerniassavai. Apersuinerit tunngavigalugit

misissuinissanik sullissat kissaateqarpata Naatsorsueqqissaartarfik paasissutisat pillugit nakkutilliisoqarfimmiit (Datatilsyn) akuerineqareernikkut tigusillattaarilluni misissuineranut atugassanik innuttaasut pillugit nalunaarsuifinniit pissarsianik tapersiinnaavoq, kisiannili ilaannikkut Kalaallit Nunaanni Danmarkimiluunniit misissuineri apersuisartut apersuineri atorsinnaassasallugit.

Kisitsisitigut paasissutisat nalilersuinerillu suliarinissaannut siunnersortit ilisimatusartullu avataaneersut qitiusumik allaffissuup kommunillu akuttunngitsumik atortarpaat, tassani Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisinik paasissutissiai pingaarnertut atorneqartarlutik. Siunnersortit suliakkerneqaraangamik Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissanik akuttunngitsumik immikkut kisitsisinik aniatitsisarpur imalluunniit Naatsorsueqqissaartarfiup serverianit namminneq nalilersuinissaminnut kikkuuneri paasiuminaasaarlugit datanik pisisarlutik.

Siunnersortit kisitsisitigut paasissutissanik imaqartunik nalilersuinissanik nalunaarusiornissanillu sulisussarsiarineqannginneranni Naatsorsueqqissaartarfik isumasiorneqarsinnaalluortoq Naatsorsueqqissaartarfiup ilisimatitsissutiginiartassavaa. Naatsorsueqqissaartarfik isumaqarpoq nalunaarusiat nalilersuinerillu isumalluutit/aningaasartuutit ikinnerusut atorlugit suliarineqarsinnaasut. Naatsorsueqqissaartarfik taamaalluni kisitsisit suut kisitsisaataasivimmeereersut nalilersorsinnaavaa aamma nalunaarsuiffiit pioreersut atorlugit sunik kisitsisitigut paasissutissalorsinnaanera aammalu paasissutisat ataatsimoortillugit datanillu nutaanik pissarsilluni annertunerusumik suliaqarnissamik pisariaqartitsiviunersut ikiuussinnaavoq.

2.5 Saqqummersittakkat

Saqqummersitassani kisitsisitigut paasissutissanik ullut saqqummersitsivissat aaliangersimasuusarpur. Saqqummersitassat piareersarnerini kisitsisitigut paasissutisat piffissami soqutiginaateqarneri ilanngunneqartarpur. Naatsorsueqqissaartarfimmit saqqummersitassat naatsumik allanniarneqartarpur, taamaallaallu ukiut tamaasa kisitsisitaat nutartigassanngortinneqartarlutik. Saqqummersitani naatsuni kisitsisit kisitsisaataasivimmut kisitsisinut sukumiinerusunut innersuutitaqartarpur.

Saqqummersitat naalisinnerinut pissutaappur inuiaqatigiinni soqutiginassusaasa annertusineqarnissaat aamma nutserinermut nukiit atorneqartussat annikinnerunissaat. Kisitsisit kisitsisaataasivimmiittuut taamaasillutik annertusineqarsinnaappur pitsanngortinneqarsinnaallutulu, sulisullu sulinerminnik periaatsimik nassuiaasinissaminnut allanullu periarfissagissaarnerulerlutik.

Kisitsisit soqutiginarturnik oqariartuutillit itisilerneqarsinnaasunat atugassarititaasut pitsaavallaanngillat, tassami kisitsisit kisitsisaataasivimmiittut nu-taajullutik soqutiginarnerini suliarinissaat pingaartinneqartarpoq.

Kisitsisinik saqqummersitat nutaat atuarlugit soqutiginantut ataatsimoortil-
lugit pineqarisinnaanngillat. Taamaattoqarunnaarnissaa anguniarlugu saq-
qummersinneqartartut immikkoortunut marlunnut avissaartinneqassapput.

Naatsorsueqqissaartarfimmit allakkiat nalinginnaasumik saqqummersitaasas-
sapput kisitsisit soqutiginantutt aamma nutaat atorlugit. Allakkiami makku
saqqummersinneqartassapput; kisitsisit taputartuussat oqaasertalersorlugit,
titartakkat, kisitsisit nutaat, kisitsisit siusinnerusumi pisiusut uppersaaser-
sukkat aamma piffissami kingullermi kisitsisinik pingaarnersiulluni oqaaser-
talersuineq. Allakkiat maanna saqqummersinneqartartunut assingusorujus-
suupput. Siulersuisut suliassanut pilersaarummi allakkiat saqqummersin-
neqarnissaannut ulloritinneqartut akuerisassavaat.

Naatsorsueqqissaartarfimmi sukumiisumik itisiliinerit kisitsisit nutaat saqqum-
mersinniarlugit saqqummersinneqartassanngillat. Suliat imminnut ataqati-
giinnerat aamma sulianik paasinninneq tassani ersersinneqartassasoq siuner-
taavoq. Sukumiisumik itisilikkat saqqummersinneqartassapput nalunaaruti-
gineqarneranit sapaatip akunnera qaangiukkaangat. Ataatsimik imaluunniit
sammisat taputartuullugit sukumiisumik itisiliilluni saqqummersitsisoqarsin-
naasassaaq. Saqqummersittakkanut nalinginnaasunut sanilliullugu itisiliilluni
pitsaanerusunik soqutiginarnerusunillu saqqummersitsisalernissaq anguniar-
neqarpoq.

Sukumiisumik itisiliilluni siullermik inuit pillugit saqqummersitsisoqassaaq,
assersuutigalugu itisiliinermi “Kalaallit Nunaannut aamma Kalallit Nunaannit
nuttartut ilinniarsimanerat” imaluunniit “meeqqat ilaqutaat” sammineqarsin-
naallutik.

2.6 Suliniut - Fabrikki kisitsisitigut paasissutissiorfik

Fabrikki kisitsisitigut paasissutissiorfik suliniutaavoq ukiut ingerlanerini ine-
riartortinneqartussaq, fabrikki kisitsisitigut paasissutissiorfik atorlugu suleri-
aaseq ajornannginnerusoq aamma suleriaaseq ataatsimoorussaq suliarine-
qassapput. Piffissaq sulianut atorneqartartoq sivikillineqassaaq aamma suliat
allamik suliaqartumit suliarineqalernissaanut ajornannginnerulersitsissaaq.

Suleriaaseq tamarmi misissorneqassaaq, datat allameersut tiguinerinit kisitsi-
saataasivimmut allakkianngorlugit aamma periaatsimik nassuiaasiornikkut,
tamanut saqqummersinneqarnerinut.

Maanna kisitsisitigut paasissutissiorortoqartarpoq SAS; Word aamma Excel ator-
lugit, taakkunungalugu titartakkanut makrot wordimut nuussinnaanngorlugit
suliarineqarsimasut aamma atorneqartarput. Kukkusortoqaraangat suliat
ilaat suliareqqinneqartariaqartarput.

SAS, Word aamma Excel atorlugit suliarineqartarnikut, taamaallaat R atorlugu suliarineqarsinnaalernerat maanna periarfissaavoq. R atorlugu suliat aamma nittartakkamat toqqaannarlugit ikkunneqarsinnaapput, tamanna Naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaani immikkoortortami Nunarsuarmi anguniakkani, Tabelini aamma innuttaasut pillugit kisitsisitigut paasissutisani atorneqareerpoq. Tamanna ilutigalugu kisitsisaataasivimmi periarfissat annertuserujussuarput kisitsisinik atugassanik toqqorsinnaanngorneratigut aamma 2017-imiit API-mik atuisoqarsinnaalermat.

Ineriartornerup kingunerisaanik kisitsisitigut paasissutissat ataqtigiissumik suliarineqartalersinnaapput, datat tigungeriniit, kukkunerisiorneqarnerinut, nalunaarsuutitut iliorarnerinut kisitsisaataasivimmut tabelinut ilanngunneqarnerinut aamma allakkianngorlugit nittartakkamat saqqummersinneqarnerinut.

2.7 Kisitsisaataasivik

Kisitsisaataasivik Naatsorsueqqissaartarfimmit sammarteriviuvoq pingaarnerpaaq.

Naatsorsueqqissaartarimmit kisitsisaataasiviup sulisunit inunnillu soqutiginnittunik atorneqarnissaanut pikkorissaasoqartarniarpoq ataavartumik. Pikkorissaanerit naammattunik perusuttunik nalunaartoqartillugu Nuup avataani ingerlanneqartassapput. Internetip akikillinikuunera aamma sukkatsinnikuunera pissutaalluni Naatsorsueqqissaartarfik pikkorissaasarnerup saniatigut ilinniummik videoliorniarpoq. Filmi ilitsersuusialq sulisunit suliarineqarsinnaassaaq, imarisaa isikkuanit pingaartinneqarnerussalluni.

IT-mik suliaqartut datanik kisitsisaataasivimmut kisitsisinik programminut, ass. mobiltelefoninut app-inut, nittartakkani grafinggorlugit saqqummersitinerinut allanullu atugassaminnik aallersinnaapput. API (application programming interface) atorlugu data tamanit atorneqarsinnaalerput. Naatsorsueqqissaartarfimmit Sverigemi naatsorsueqqissaartarfimmit API suliarineqarsimasoq atorneqarpoq, taassuma atorneqarneranut toqqaannarlugu kisitsisaataasivimmut aallertoqarsinnaanera pissutaavoq.

Programmeeriilluni data atorlugit ajornannginnerusumik takutitsisinnannissaq (infografik) periarfissarsiorneqarpoq. Tamanna anguneqarsinnaavoq R atorlugu misilittakkat tunngavigalugit, R open-source atorlugu programmeeriineruvoq datanik atuilluni takutitsisinnaanermik annertusisanik suliaqarfiulluni.

Naatsorsueqqissaartarfimmit FN-ip nunarsuarmi anguniagaat API-mi kisitsisit kisitsisaataasivimmeersut atorlugit R atorlugu kodelersorlugit suliareqqinneqarlutik saqqummersinneqarput (www.stat.gl/kl/SDG). Anguniakkani tamanit najoqqutat uppersaatillu aaneqarsinnaapput misilittarneqarsinnaallutillu.

Naatsorsueqqissaartarfiup aamma tabelit suliarinikuuat API atorlugu kisitsisaataasivimmut kisitsisinik aallerluni taakkulu R atorlugu suliareqqillugit.

Maanna kisitsisaataasivik annerusumik Naatsorsueqqissaartarfiup nammi-neerluni kisitsisaataanik aallerfissatut siammarterivittut atorneqarneruvoq. Kisitsisaataasivimmiipput aamma kisitsisit ass. Nunatta Nakorsaaneqarfianeersut aamma Uumasunut nakorsa qarfirmmeersut Naatsorsueqqissaartarfimmit suliarineqarsimangitsut.

Naatsorsueqqissaartarfimmit anguniarneqarpoq suliffeqarfiit allat kisitsisaataasivimmik kisitsisinik ilioraasinnaalernissaat, taamaasilluni datat Kalaallit Nunaanneersut qitiusumik katersorneqarsinnaanerulernissaat anguniarneqarluni. Kisitsisaataasivimmut ilanngussiniartunut uku; kisitsisinik tunniussisut kisitsisit pitsaassusissaanik angusaqarsimassasut, kisitsisit allanit sunnerneqarsimassangitsut, kisitsisit erseqqissumik najoqqutaqassasut, kisitsisillu tabeliniittut ataavartumik nutarterneqartassasut minnerpaamik ukiumut ataasiarluni, piunasaqaataapput.

2.8 Kinaassusaa isertorlugu isertupajaarlugulu immikkuualuttut pillugit paasissutissanik pissarsisinnaaneq

Inuit suliffeqarfiillu pillugit paasissutissanik (= immikkuualuttut pillugit paasissutissanik) Naatsorsueqqissaartarfiup ingerlatitseqqiisarnera inuk pillugu paasissutissanut inatsimmit aamma kisitsisit pillugit paasissutissiisarneq pillugu inatsimmit killilersorneqarpoq, taakkunani inuit ataasiakkaat suliffeqarfiilluunniit ataasiakkaat pillugit paasissutissat allanullu ingerlateqqinneqartussaangitsut Naatsorsueqqissaartarfiup tigusartagai aalajangersarneqarlutik.

Allaganngorlugu isumaqatigiissuteqarnikkut inuit Naatsorsueqqissaartarfimmi sulisuunngitsut Naatsorsueqqissaartarfimmi kinaassusii isertupajaarlugit paasissutissat tunngavigalugit tabeliorsimapput nalilersuisinnaallutillu. Paasissutissani kinaassusit isertupajaarnerat isumaqarpoq inuit normui, najugaqarfii allallu inuit kinaassusiinik takutitsisinnaasut tulleriiarlugit normunik taarserneqarnerat imaluunniit peerneqarnerat. Kinaasussaat isertupajaarlugit paasissutissat imaattariaqanngilaq kinaassusaat isertuulluinnarneqartoq, tassa paasissutissanik ilaatigut allatigut kinaassusit paasinninnikkut inuit ataasiakkaat pillugit paasissutissat pissarsiarineqarsinnaassarmata. Assersuutigalugu inuup ukioqassusia, ilinniagaqarnera, katissimanera katissimanniginneraluunniit, meeraasa amerlassusaa, najugaa il.il. pillugit paasissutissat tunngavigalugit inuup isertitai pillugit paasissutissat eqqoriarneqarsinnaammata – pingaartumik inuit sumiiffimmi agguaqatigiissillugu isertitarineqartaruniit qaffasinnerusunik isertitallit pillugit.

Ilisimatusarnermut (forskningsserver) inatsisissanillu piareersaanermut (lov-modelserver) atatillugu kinaassusaat isertupajaarlugit paasissutissanik Naatsorsueqqissaarnermi inatsit malillugu aamma paasissutissanik isertuussinisamik malittarisassat malillugit pissarsisoqarsinnaavoq, datanik atuinnissamut

piumasaqaatit Naatsorsueqqissaartarfiup datanik isertuusinermit iliuuserisar- tagaanut tunngasumi tamakkiinerusumik atuarneqarsinnaapput. Kinaassu- saat isertupajaarlugit immikkuualuttunngorlugit paasissutissat Naatsorsueq- qissaartarfiup serveriatigut avataanit pissarsiarineqarsinnaapput. Interneti aqputigalugu immikkullu piumasaqaatit malillugit internetikkut nammineq suliffigisamiit paasissutissanik pissarsisoqarsinnaavoq. Piumasaqaatit ilaat tassaavoq tabelinik suliarineqartunik tamassumalu kingorna Naatsorsueq- qissaartarfiup serverianit aaneqartunik Naatsorsueqqissaartarfiup nakkutigin- ninnissaa.

2.9 Oqaatsit

Nittartakkamik atuisut 20 procentii Nunanit Kalaallit Nunaata Danmarkillu avataaneersuupput. Taamatut amerlatiginerisa paasinarsisippaa Naatsorsueq- qissaartarfiup suliai nunani allani aamma annertuumik soqutigineqartut. 2019 aallarnerfigalugu Kalaallit Nunaanni kisitsisit kalaallisut, qallunaatut tuluttullu saqqummersinneqartalerput, kisitsisaataasivimmilu tabelit aamma tuluttut aamma saqqummersinneqartarput, qularnanngilarli tuluttut amerla- nerusunik saqqummersitsisarnissaq pisariaqartinneqartoq.

Kalaallisut taaguutit nutserinermit nutserinermit pilersinneqartarmata kisit- sisitigut paasissutissanik kalaallisut nutserisartut atuartartullu unammilligas- saqartarput. Oqaaseqatigiinni danskisut taaguutit kalaallisut nutserneqarsin- naasarput oqaaseqatigiillu assigiit assigiinngitsunik nutserneqarsinnaasarlu- tik. Ajornartorsiut aaqqiiviginiarlugu kisitsisitigut paasissutissanit assigiin- ngitsunit taaguutit katersorlugit kalaallisut taaguutit assigiissarnerat Naatsor- sueqqissaartarfiup aallartinnikuuaa.

2.10 Misissuinerit aamma kisitsisitigut paasissutissaliornermi pissarsiviit allat

Allaffissornermi nalunaarsuiffinniit inunnullu aamma suliffeqarfinnut tunnga- sunik misissuinerit tigussilluni nunani ataasiakkaani naatsorsueqqissaartarfiit kisitsisitigut paasissutissaliornermik tunngaveqartarnertik ileqqoraat. Kisian- nili Naatsorsueqqissaartarfiup allaffissornermi nalunaarsuiffiit kisiisa atortar- pai.

Naatsorsueqqissaartarfimmit misissuinerit tunngavigalugit ingerlaavartunik kisitsisitigut paasissutissaliornermiannngilaq. Taamaakkaluartoq ilisimatusartu- nit allanillu, misissuinerit aamma kisitsisinik aallernissanut siunnersorne- qarnissanut unissimasunik aamma naatsorsuinerit itisiliinerit assigiinngit- suni pisariaqartinneqartarpoq Naatsorsueqqissaartarfimmit ikiorneqarnissaq. Aallaqqaasiutigalugu Naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaanut misissuinerit ilitsersuutit ilanngussisoqarnissaa pilersaarutaavoq.

Naatsorsueqqissaartarfiup paasissutissanik pissarsivinnik allanik atuisarnermi misilittakkat ukiuni aggersuni annertusarniarpai. Ukiuni tulluuttuni Naatsor- sueqqissaartarfimmit datanik pissarsiffiit nutaat atorniarneqarput. Siullermik suliniut Nordisk Rådimit aamma Sverigimi Tillväxtverket aningaasaliif-

figineqartoq Naatsorsueqqissaartarfimmit malinniarneqarpoq, tassani misisorneqassaaq takornariat kreditkortinit datat atorlugit ulloq unnuarlu atuinerat.

2.11 Nunani tamalaani suliniaqatigiiffinnut paasissutissanik tunniussisarneq

Naatsorsueqqissaartarfik ataavartumik suliniaqatigiiffinnut FN-ip ataaniittunut aamma nunat tamalaat akornanni suliniaqatigiiffinnut nalunaaruteqartarpoq. Naatsorsueqqissaartarfik datanik kisitsisitigut paasissutissanut pio-reersunut akuttusuunilu immikkut nalunaarusianut tunniussisarpoq. Naatsorsueqqissaartarfik Nordisk Rådip kisitsisaataasivianut paasissutissanik tunisisarpoq akissarsissutigisartakkaminik, Nordisk Rådimut datat tunniunneqartut amerlanerpaartaat pioreersuupput nutartigassaannaasarlutik.

Naalakkersuisoqarfiit nunanik allanik suleqateqarnerminni Naatsorsueqqissaartarimmut kisitsisitigut paasissutissanik nutaanik piumasaqartarput. Nunat tamalaat akornanni suliaqarnermut piumasat Naatsorsueqqissaartarfiup siulersuisuinit nalilersorneqartarput, taamatuttaaq najukkanit piumasat pineqartarput. Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisitigut paasissutissiornermi nunani tamalaani taaguutit, immikkoortiterinerit periutsillu atorneqartut pisinnaasaq tamaat atorniarneqartarput, tamatumunnga nunanut allanut sanilliussinnaanissaq anguniarneqarluni.

2.12 Najugaqarfiit

Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaataasiviani tabellit ilaannaat najugaqarfinnut tamanut immikkoortiterneqarsinnaapput. Inuit ataasiakkaat saqqummersinneqaqqusaannginnerat nunaqarfiit tamarmik immikkut ilanngunneqannginneranut pissutaavoq. Nalunaarsuutini inuit pillugit paasissutissat misisorneqartannginnerat aamma pissutaavoq, nuna tamakkerlugu paasissutissanut sunniuteqartannginnerat najugaqarfinnulli mikisunut sunniuteqarsinnaanera pissutaalluni.

Kisitsisitigut paasissutissanik arlaqartunik atuisut piumasaat anguniarlugu, kisitsisitigut paasissutissat katinneri nunaqarfinnut takussutissiarineqarsinnaalernissaat Naatsorsueqqissaartarfimmit nalilersorneqassaaq. Maanna assersuutigalugu nunaqarfinni ataasiakkaani suliffissarsiortutut nalunaarsukkat takuneqarsinnaapput, kisianni suliffissarsiortutut nalunaarsukkat ukioqqortussusaanut suaassusaannullu immikkoortinneqanngillat.

Najugaqarfiit immikkoortiterneranut periarfissaq alla tassaavoq nuna tamakkerlugu pilersarusiami immikkoortiterinerup malinnissaa, Naatsorsueqqissaartarfimmit innuttaasut pillugit paasissutissat ilaanni atulereerpaa. Taakkunani najugaqarfiit arfinilinnut immikkoortinneqarput, inuit najugaqartut amerlassusaat apeqqutaatillugit, taaguutillu illoqarfik/nunaqarfik najugaqarfingortillugit.

2.13 FN-p nunarsuarmi anguniagai

Nunarsuarmi piujuartitsinissaq pillugu FN anguniagassanik 17-inik atuutilersitsinikuuvoq, nunat FN-imut ilaasortat akuersaarlutik anguniarniarlugit isumaqatigiissutigisaannik. Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisitigut paasissutissiat atorlugit Kalaallit Nunaanni anguniagaqarneq malinnaaffigaa. Kisitsisitigut paasissutissiat tunngavigalugit takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaata anguniakkanut malinnaanera eqqortumik ingerlanersoq aamma qanoq sukka-tigisumik malinnaanersoq.

Naatsorsueqqissaartarfiup nunarsuarmi anguniakkanut tunngatillugu suliassai aaliangersimasumik suli inissinneqanngillat. Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Naatsorsueqqissaartarfiup suliassanik tullerriiarilluni pilersaarutissaa, aatsaat Naalakkersuisut Naatsorsueqqissaartarfiup nunarsuaq tamakkerlugu anguniakkanik 17-inik suliassaasa tullerriiarneri pilersaarusiernerillu atuutilersippatigit, pilersaarussiaq atuutilersinnaavoq. Naalakkersuisut, Naatsorsueqqissaartarfiup nunarsuarmi anguniagassat malinnaavigineqartussat eqqarsaatigalugit suliassaanic, pilersaarusioreerpata, Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisitigut paasissutissiat pingaarnersiorneqarsimasut allanngortittariaanersut nalilersorneqassapput.

FN-imit nunarsuarmi tamani uuttuutit atorineqartussat 200-t sinnillit toqqarneqarsimapput, taakku tunngavigalugit nunarsuarmi anguniakkat malinnaaviginiarlugit kisitsisitigut paasissutissiorqartussaavoq. Nunarsuarmi tamarmi uuttuutit ilarpasuit Kalaallit Nunaanni atussallugit tulluannngillat, imalluunniit kisitsisitigut paasissutissiornermi atortussat pissarsiarineqarsinnaanngillat. Ilaatigut FN-imit uuttuutit ilarpasuinut periutsit inissinneqarsimannngillat, uuttuutit ilaanut datat atorineqartussat pigineqanngillat. Kisitsisitigut paasissutissiornermik Naatsorsueqqissaartarfimmut aningaasaliissutigineqarsimasut Kalaallit Nunaannut tunngasunik kisitsisitigut paasissutissanik ineriartortitsinissamut atorineqarnissaat suli tunngavigineqarpoq.

Piffissap ingerlanerani Naatsorsueqqissaartarfimmit nunarsuarmi uuttuutit suliarineqartarnissaat anguniarneqarpoq, kisianni pingaarnertinneqarluni Kalaallit Nunaannut uuttuutit suliarineqarnissaat. Kalaallit Nunaannut uuttuutit suliarineqarnerisigut malinnaavigineqarsinnaavoq nunarsuarmi anguniakkat eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni sumut killittoqarsimanera. Taa-maasilluni allaffissornikkut aningaasartuutit annikinnerussapput, Kalaallillu Nunaannut attuumassuteqartut immikkut sammineqarnerussallutik. Kalaallit Nunaanni uuttuutit suliarinerinut ajoqutaasinnaavoq Kalaallit Nunaata nuna-nut allanut sanilliukkuminaasinnaanera.

Naatsorsueqqissaartarfik nunarsuarmi kisitsisitigut paasissutissiorfennut allanut sanilliullugu mikinerujussuugami periarfissaqanngilaq nunarsuarmi anguniakkat ineriartorneri tamaasa malinnaavigissallugit, aamma FN-imut taakku pillugit pinerit tamaasa nalunaarusiornissamut periarfissaqanngilaq.

Naatsorsueqqissaartarfimmit nunarsuarmi anguniakkanut uuttuutit qitiutil-lugit takusassiarineqarput, taakku naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaani, www.stat.gl-imi takuneqarsinnaapput. Takusassiat nunarsuarmi aamma

Kalaallit Nunaanni uuttuutit piusut pissarsiareriaannangorlugit suliaapput, taakkulu Naatsorsueqqissaartarfimmit suliaapput imaluunniit Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaataasiviatigut siammartigaallutik. Nittartakkami takussutissiaq atorlugu nunarsuarmi anguniakkanik suliaqarniartut tamarmik anguniarneqarput. Taamaasillutik Naalakkersuisut kommunit, suliffeqarfiit peqatigiiffiit il.il. suliaassanut pilersaarusionermi uuttuutit sulianut tulluurtut atorsinnaavaat.

Naatsorsueqqissaartarfimmit, ass. kisitsisitigut paasissutissat pigineqareersut atorlugit aamma kisitsisitigut paasissutissiassat pilersaarutigineqartut atorlugit uuttuutit SDG-mut tunngasut amerliartortinneqarnissaat, suliniutigineqarpoq. Uuttuutit amerlisinneqarnissaanut periutsit ataani allanneqartut tunngavigalugit ineriartortitsinissaq aamma suliniutigineqarpoq.

Immikkut suliniuteqarfigineqarniarput suliniuteqarfigineqartut ikittuinnarnik uuttorneqarsinnaasut imaluunniit uuttorneqarsinnaanngitsut. Avatangiisit eqqarsaatigalugit siulliullugit suliarineqarniarput, aalisarnermi piujuartitsinissaq pillugu uuttuutit aamma eqqakkanik isumaginninnernut uuttuutit.

Paasissutissat suliareqqitassat amerlanerpaartaat pisorta qarfinni allaffissornerit Naatsorsueqqissaartarfimmit pissarsiarineqartarput. Taamaattumik IT-mi periusissiat atorluarnerunissaat maannalu IT atorlugu suliaareersut atorneqarneq ajortut atorneqartalernissaat immikkut pingaartinneqarluni sammineqassaaq. Inunnik isumaginninneq eqqarsaatigalugu maanna suliat meeqqanut tunngasut immikkut aaqquunneqartussaapput, kingusinnerusukkut meeqqanuunaanngitsoq sulianut tunngasut taamatut aaqqinneqartussallutik. Aaqquussinerup kingunerisaanik isumaginninnermik suliaqartunut, nalunaarusiat allanullu inissiisariaqarsimappat allanut inissiinerit, malinnaaviginissaat ajornanninnerulissaaq. Pinerluuteqartartut eqqarsaatigalugit missorneqassaaq, paasissutissat pigineqareersut atorlugit, pinerlineqarsimanut kisitsisitigut paasissutissanik suliaqartoqartalersinnaanersoq.

Naalakkersuisut suliaat assersuutigalugit nalunaarusiaat aamma inatsisiliaat nutaat tunngavigalugit kisitsisitigut paasissutissiortoqarsinnaasarpoq. Assersuutigalugu meeqqat atugarliortut pillugit kalaallit qallunaallu ataatsimoorusamik uuttuutit suliaat nunarsuarmi anguniakkanut aammattaaq atoqqinneqarsinnaalluarput.

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermik sukumiisumik misissuisarnerit qaffassarusullugit, inuussutissarsionermut kisitsisitigut qitiusumik paasissutissat aamma aningaasaqarneq pillugu kisitsisitigut qitiusumik paasissutissat pitsaassusaat qaffassarneqarlutik iluarsaanneqarput. Aningaasaqarnermut modellit, suleqatigiilluni suliaqarnermi aamma sukumiisumik itisiliilluni misissuisinnaanissamut aalisarneq pillugu ataatsimiitsitaliarsuup kissaatai malillugit, kisitsisitigut paasissutissat pineqartut pitsaassusaasa qaffassarneqarnissaat avaqqunneqarsinnaanngillat. Nunarsuarmi anguniakkat 17-iusut pilersaarutinut ilanngullugit suliarineqarput, nunarsuarmi anguniakkani paasissutissat suliniutinut assigiinngitsunut allanut taputartuunneqarsinnaanissaat pingaartinneqarmat.

Ataani allattorsimapput uuttuutit, qulaani periutsit allaaserineqartut tunnga-
vigalugit, ineriartortinneqartut. Kapitali 3-mi itisilernerullugit atuarneqarsin-
naapput:

- SDG 3: Peqqissuseq atugarissaarnerlu
Napparsimmavinni ullut unnuiffiit
Inuit innarluutillit
- SDG 9: Suliffissuit, nutaaliorneq attaveqaasersuutillu
Internetimut sukkasuumik attavillit pct.-inngorlugit annertus-
susaat najugaqarfinnut immikkoortillugit
- SDG 10: Naligiinnginneq minnerusoq
Soraarnerussutisiat pillugit kisitsisitigut paasissutissat
- SDG 11: Inoqarfiit piujuartitsiffiusut
Eqqaavinnit isumaginninneq najugaqarfinnut immikkoortillugit
- SDG 14: Imaani uumassusillit
Akuutissartaqaqngitsunik piujuartitsilluni aalisarneq aamma
piniarneq
- SDG 16: Eqqissineq, naapertuilluarneq sullissiviillu qajannaatsut
Meeqqanik allanut inissiisarneq aamma nalunaarutiginnittarneq
Pinerlineqarsimasut
- SDG 17: Suleqatigiinnikkut anguniagaqarneq –ataqatigiissumik isiga-
lugu sukumiisumik misissuisinnaaneq
Suliffeqarfinnik selkabenik taaneqartartunik pisortat
aningaasaqarnerannut ilanngussineq
Pisiat tunisallu oqimaaqatigiissinnerat
Aalisarneq pillugu naatsorsuusiat itinerusut

2.14 Kisitsisitigut paasissutissat toqqorsivimmiittut

Naatsorsueqqissaartarfimmit kissaatigineqarput kalaallit inuiaqatigiit pillugit
kisitsisitigut paasissutissat 2023-i sioqqullugu pigineqartut pissarsiarineqar-
sinnaassasut. Ineriartornermi killiffik paasiniarlugu pisariaqartarpoq piffissa-
mi sivisuumi kisitsisit malinnaavigineqarsinnaanissaat. Assersuutigalugu nuna
tamakkerlugu pilersaarummi kingullermi ukiuni kingullerni 70-ini kisitsisit
atorneqarput.

Nittartakkami kisitsisitigut paasissutissanut toqqorsivimmik pilersitsisoqas-
saaq. Naatsorsueqqissaartarfiup nammineq saqqummersitaat tassaniissapput
kisianni aamma kisitsisitigut paasissutissat Namminersornerullutik Oqartussat
sioqqullugu oqaluttuarisaanermut pingaarutillit, assersuutigalugu Stats-
miniteriemit Årsberetningit ilanngunneqassallutik.

Maanna Naatsorsueqqissaartarfimmit skannerineq allakkanillu pisoqaaneru-
sunik ilisarinnissinnaaneq aallartinneqareerpoq. Saqqummersinneqannginne-
rini isumagiinarneqassaaq ujarliutit angisuut atorlugit nassaarineqarsinnaa-
nissaat.

3 Immikkoortut kisitsisit paasissutissat ataasiakkaat

3.1 Siulersuisut pingaarnersiuinerannut tunuliaqutit

Nunani mikinerusuni Kalaallit Nunaattut ittuni kisitsisitigut paasissutissiinerit akisungaatsiarput. Innuttaasut ikittut aallaavigalugit kisitsisitigut paasissutissat suliarineqartaraluartut kisitsisitigut paasissutissaliornermi aningaasartuutit innuttaasut amerlassusaat tunngavigalugu ikilisinneqarsinnaanngillat. Immikkoortunik kisitsisitigut paasissutissanik Naatsorsueqqissaartarfimmi siulersuisut tulleriinnilersuissagaangata immikkoortut kisitsisitigut paasissutissat sukumiisumik tulleriinnilersornissaat pisariaqarpoq.

Siulersuisut pingaarnersiuineranni immikkoortunik nutaanik ilassutaasunilluunniit kisitsisitigut paasissutissaliornissamik kissaateqarfiusuni kisitsisitigut paasissutissanik nutaanik pilersitsiffiusinnaasuni nalunaarsuinerit pigineqareernersut nalinginnaasumik aallaaviusarpoq. Nalunaarsuinerit IT-milu atorlut pioreersut aallaavigineqarsinnaanngikkaangata kisitsisitigut paasissutissanut nutaanut aallaaviusussanik peqalernissamut ukiut arlalissuit ingerlasinnaasarput.

3.2 Ukiuni tulluuttuni qaninnerni ineriartornerit

Ukiuni kingullerni ukiulluunniit aggersut arlallit ingerlaneranni kisitsisitigut paasissutissat saqqummersitassatut pilersaarutinut ilanngunneqarnissaat siunertaralugu immikkoortuni ataani allaaserineqartuni ineriartornerit siulersuisut tulleriinnilersorpaat.

Maannakkut aningaasaliissutaasut iluanni maannakkullu sulisoqarnek tunngavigalu ineriartortitsineri suliniutit tamarmik ingerlanneqarsinnaannginnerat eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq, tak. ataani immikkoortut 5 aamma 7. Suliniutit ineriartortitsineri mut tunngasut arlalissuit taamaallaat IT-mik ineriartortitsisoqarpat aamma suliffeqarfinnik allanik suleqateqarnikkut suliarineqarsinnaapput. Misilittakkat tunngavialugit suliat ilaat kinguaattoornissaat ilimanarpoq, taamaattumik tamakkiisumik suliasanik allattukkanik tunngaveqarnek tulluurtuulluni.

3.3 Pisortat aningaasaqarnerat

Naatsorsueqqissaartarfiup suliarisartagaa, pisortat aningaasaqarnerat anner-tusineqassaaq tassunga selskabit ilanngunneqarniarmata.

Maanna suliarineqartarpoq pisortat aningaasaqarnerat aamma kiffartuussi-nerat kisimik saqqummiunneqartarput. Selskabit ilaannginnerat pissutaalluni pisortatigoortumik inissiat, mittarfiit, Nukissiorfiit allallu ilanngunneqarnek kisitsisitigut paasissutissanut ajorput. Pisortat aningaasaqarnerannik aamma sullissinerannik sinneqartoorutit pillugit kukkulluni isumaqartoqarpat, piviusumik pisortat aningaasaqarnerat ajunnginnerujussuarmik inissisimassaaq. Pisortat selskabiutaanik ilanngussineq pisortat aningaasaqarnerannik tamakkiinerusumik takutitsissaaq.

3.4 Peqqinneq

Kalaallit Nunaanni napparsimaviit atorneqarneri pillugit napparsimasunut paasissutissanik katersivik Cosmic atorlugu nutaamik kisitsisitigut paasissutissiorqarniarpoq. Kisitsisitigut paasissutissani pineqartumi makku assersuutigalugu saqqummiunneqarniarput; napparsimavimmiikkunnaartut, immikkoortoqarfiit, napparsimalluni unnuinerit amerlassusaat, napparsimasup ukiui aamma suaassusaat. Taakku ilisimatusartunit tunuliaqutatut atorneqarsinnaassapput. Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu anguniarneqarpoq nakorsiarnerit amerlassusaat, napparsimavimmiikkunnaartut peqqissusaanik nalunaarnerit aamma Kalaallit Nunaata avataani pisunut tunngasunik ilanngusisalernissaq, kisianni paasissutissat taakkununga tunngasut suli tamakkiisuunngillat. Napparsimmavinnik atuisunut paasissutissat ilassutaasinnaapput.

2023-mit Naatsorsueqqissaartarfimmit naatsorsuutigineqarpoq Cosmic-imit datanik pissarsisalernissaq. Cosmic-ip atorunnaartussaanaera pissutaalluni Cosmic periutsimik allamik taarserneqarumaarpoq.

Kalaallit Nunaanni Center for Folkesundhed Statens Institut for Folkesundhed-ip (SIF) ataani inissisimavoq, taanna Syddansk Universitetimi immikkoortortaqaqfiuvoq. Kalaallit Nunaanni Center for Folkesundhedimit ukiut sisamakkaarlugit innuttaasut peqqissusaanik misissuisarput annertuumik, inuit 2.000-3.000-it apersorneqarlutik misissorneqartarput. Siunissami takorloorneqarpoq misissuinermit datat sukumiisut Naatsorsueqqissaartarfimmut inissinneqartalernissaat, taamaaliortoqarpat ilisimatusartut Naatsorsueqqissaartarfimmit ilisimatusartunit isissut atorlugu taakkuninnga datanik pissarsinnaalissapput.

Naatsorsueqqissaartarfimmit Nunatsinni Nakorsaaneqarfik annertusisamik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarfigaa, tamatuma kinguneraa kisitsisitigut paasissutissat Naatsorsueqqissaartarfimmit suliarineqartalernissaat, Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmi katsorsaanermik ilisimasallit suleqatigalugit. Naatsorsueqqissaartarfimmit suliarineqartalersussat tassaapput kisitsisitigut paasissutissat makkununga tunngasut; erninerit, toqusut, peersitsinerit, nappaatit tunillaattartut il.il. Datat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit pissarsiari-neqareeraangamik kukkunerisiorneqartassapput ilisimatusarnermullu atorneqarsinnaasunngorlugit aamma kisitsisaataasivimmut ilineqarsinnaanngorlugit suliarineqartassallutik. Tabelit tamanut saqqummiunneqannginnerini Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit misissorneqaqqaartassapput, Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfik saqqummersinneqartut siammarternerinut akusussaasusassaaq.

3.5 Pisortaqaqfinni aningaasarsiat

Naatsorsueqqissaartarfiup Namminersorlutik Oqartussani Isumaqatigiissutit pillugit immikkoortortaqaqfik oqaloqatigaa pisortaqaqfinni sulisut aningaasarsiaasa kisitsisitigut paasissutissiorneqarsinnaanerit misissorlugu. Kisitsisitigut paasissutissat isumaqatiginninniartunit isumaqatiginninniarnermi atortarsinnaasavaat tamanullu soqutiginarsinnaassalluni. DJØF aamma SIK aqutigalugu atorfillit siulliullugit suliarineqassapput, siulliit suliarineqareerpata inerisarlugit suliareqqinneqassanersut naliliiffineqarumaarput.

3.6 Suliffeqarneq

2022-mi suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat iluarsanneqarlutik suliarineqarput.

Akissarsiallit aamma namminersortut, pisorta qarfinnilu assigiinngitsuni sulifillit immikkoortiterlugit suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissanut takussutissiarineqartalernissat Naatsorsueqqissaartarfimmit aamma suliarineqarpoq. Aamma Kalaallit Nunaanni najugaqavinngitsut suliffiisa nalunaarsornissaat suliniutigineqarpoq.

Naatsorsuutini suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat, pisorta qarfinni atorfillit aamma nuna tamakkerlugu naatsorsuutini suliffeqarfiit eqqarsaatigalugit ataqatigiissaarneqassapput, taamaasilluni nalunaarsuinermi ajornanninnerusumik imminnut ataqatigiissaarneqarsinnaalissapput. Taakku saniatigut ukioqqortussutit, najugaqarfiit allallu saqqummersinneqartartuni pineqartuni ataqatigiissaarneqassapput.

3.7 Innuttaasut pillugit kisitsisitigut paasissutissat

Maanna kisitsisaataasivimmi innuttaasut naatsorsornerat immikkoortortaqalernikuuvoq. Innuttaasut naatsorsornerat tabelinik arlalinnik imaqarpoq, taakku innuttaasut kisitsisitigut paasissutissanut naatsorsuineranut tunngaviupput. Paasissutissat assigiinngitsut (ass. toqusut, meeqqiornerit allallu) tamarmik tabelit tassaniittut atorlugit nunami sumiinneq apeqqutaatinnagu suliarineqartarput.

Innuttaasut amerlassusissaanik, maanna ineriartortinneqartup, suliaqarnissaq taamaalilluni tunngavilerneqarpoq. Uppernarsaasiornissaq aamma kikkunnit tamani takuneqarsinnaanissaa qulakkeerniarlugu tunngaviusumik datat aamma naatsorsuinermi inernerit periuuserlu kisitsisaataasivimmi saqqummiunneqarput.

Ataatsimut naatsorsueriaasissamut suleqatissarsinissaq anguniarlugu suleriaaseq 2022-mi Nunani Avannarlerni Naatsorsueqqissaartarfiit ataatsimiinneranni saqqummersinneqarpoq. 2022-mi Hagstove Føroya suleqataaniarluni aaliangerpoq, maannalu tabelit pisariaqartut Savalimmiumi innuttaasunut naatsorsuutitut tunngasut suliareqqammerpaat.

3.8 Meeqqanut tunngasut

Meeqqat angerlarsimaffiup avataani inissinneqartut pillugit kisitsisitigut paasissutissaliornissaq siunertaavoq.

Meeqqat inuusuttullu paaqqinnittarfianni najugaqartut aamma ilaqutariit paarsisartut pillugit kisitsisitigut paasissutissat Naatsorsueqqissaartarfimmit suliarineqartarput. Kommunini paaqqinnittarfinni najugaqartut, inunnit paaqqinnittarfinni pigineqartuni najugaqartut, ilaqutariinilu suliffigalugu najugaqartut ilanngullugit suliarineqartalissapput. Taakkununnga allaffissornermi aqutsinerni aningaasaqarnikkut paasissutissat najoqqutarineqartarput, taak-

kununnga ilaapput Meeqqat inuusuttuaqqallu pillugit ESDH atorlugu suliat. ESDH Kommuneqarfik Sermersuummi atorneqarpoq 2022/2023-milu kommunit sinnerinut atuutilerneqartussaalluni. ESDH atorlugu nalunaarutiginninnerit paasissutissartaat atorlugit qanoq amerlatiginerinik nalunaarsuisoqarsinnaanersoq misissorneqassaaq.

3.9 Innarluutillit

2020-mi Naalakkersuisut innarluutillit pillugit paasissutissiornerannut tunngatillugu Naatsorsueqqissaartarfik paasissutissanik pissarsivoq paasissutissallu inunntu innarluutilinnut tunngasut assigiinngitsut iluarsaallugit. Paasissutissat innarluutilinnut tunngasut kommuninit nalunaarsugaapput, innarluutillit pillugit inatsisit malillugit kommuninut tunniussaallutik. Taakku kisitsisaataasivimmu tabeliliaralugit saqqummersinneqarput, suliarineranullu periutsit allaaserineqarlutik.

Naatsorsueqqissaartarfiup Naalakkersuisut oqaloqatigaat inuit innarluutillit pillugit paasissutissanik katersisarnissamik, ukiumoortumik saqqummersitsisalernissaq eqqarsaatigalugu. Takorluukkat ilagaat innarluutit suuneri tunngavigalugit ikiorsiissutigineqartartut nalunaarsorsinnaanngornissaat.

3.10 Takornariaqarneq

Naatsorsueqqissaartarfik nunanut allanut angalasut, umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasut aamma akunnittarfinni unnuisartut pillugit kisitsisitigut paasissutissiortarpoq.

Akunnittarfinni unnuisartut pillugit paasissutissiornermut periutsip allaaserineqarnera pitsanngorsarneqassaaq, unnuisarfiit ilanngunneqartartut qanoq ittuuneri tassani allaaserineqarnissaat eqqarsaatigineqarluni. Akunnittarfiit (hotel) aamma vandrehjemmet qanoq immikkoortinneqartarnersut nassuiarneqassaaq aamma unnuisarfiit (indkvartering) qanoq ittuuneri nassuiarneqassallutik. Taakkulu kisitsisitigut paasissutissiornermi unnuisarfinnut allanut sanilliullugit qanoq annertutiginersut immikkut nalunaarsorneqassallutik.

Takornariaqarnermik inuussutissarsiortut suleqatigalugit Naatsorsueqqissaartarfik unnuisarfinnik nutaanik ilisimasaqartalernissaata, unnuisarfiit amma raangata, qulakkeerneqarnissaa suliniutaavoq.

Kalaallit Nunaata iluani timmisartumik umiarsuarnillu angallannermi kisitsisit saqqummersinneqarsinnaaneri misissorneqassaaq. Saqqummersitsineq taamaallaat pisinnaassaaq kisitsisitigut paasissutissiornermi inatsit, tassa suliffeqarfinnik ataasiakkaanik ilisarinnissinnaannginnissaq, eqquutinneqarpat.

3.11 Avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiisinnerat aamma nunanik allanik niueqateqarneq

Naatsorsueqqissaartarfiup nunanik allanik niueqateqarneq saqqummersittarpaa, tassani avammut tunisinerit aamma Kalaallit Nunaannut tunisinerit pine-

qartarput. Avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinnerat, nunanik allanik niueqateqarnermik aamma Kalaallit Nunaata nunallu allat akornanni aningaasaqarnerannik imaqaassaaq, assersuutigalugu kiffartuussinernik niuerneq, nunanit allanik aningaasanik atorneq, erniat akilikkat, nunanit allanit Kalaallit Nunaannut aningaasaliinerit, killormullu Kalaallit Nunaata nunanut allanut aningaasaliinera, nunani allani utoqqalinersiassanut ileqqaarnerit il.il. Aningaasaqarnermi pingaarutilinnut ass. BNI-mi atoriaannaat, avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinnerat atorlugu naatsorsorneqarsinnaalissapput. BNI atoriaannaat Kalaallit Nunaanni inuunermi atukkat pitsaassusaasa uuttuutaatut pitsaanerpaatut nalilernerqartarpoq, nunat allat inuunermi atukkanut sanilliussinermi BNP-mit pitsaanerulluni. Nunanit allanit aningaasaliissutit, ass. bloktiskudit aamma EU-mit ilinniartitaanermut tapit nalingisa, Kalaallit Nunaanni BNP-mut ilanngunneqarneq ajornerat.

Avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinnerata suliarineqarnissaa nunarsuarmi anguniakkanut aningaasaliissutinit ilaatigut akilerneqarsinnaassaaq. Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat assigiinngitsut avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinnerannut atugassat piffissaq sivisooq atorlugu katersorneqarnikuupput, taakkuli nalilersorneqarnissaanut, kukkunersiorneqarnissaanut paasissutissanillu allanik katersinissamut ikiorneqarnissaq amigaatigineqarpoq, taamaasilluni nunani tamalaani periuseq atorneqartartoq anguneqassammat.

Kalaallit Nunaata nunanik allanik niueqateqarnera ukiuni kingullerni allanngorpoq. Siusinnerusukkut nunanik allanik niueqateqarneq Ålborg aqcutigalugu ingerlanneqartarsimagaluarpoq. Maanna assigiinngitsut aqcutigalugit niuerneq ingerlanneqartalersimavoq; internet atorlugu, umiarsuarnik Kalaallit Nunaata pisasaanik aalisartunik attartornikkut nunanilu allani tulaassisartuni il.il.

Suliffeqarfiit aalisarnermik suliaqartut angisuut Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi suliaqarput. Nioqcutissanik niuerneq taamaasilluni annertoq suliffeqarfiit aalisarnermik suliaqartut iluini pisarpoq, tassa nioqcutissat suliffeqarfiup iluani nuunneqartarlutik, suliffeqarfimmit allamut akigineqannginnerminni. Taamaattoqarnera avammut tunisinermut akinut aamma nunamut akeqarfimmut nalorninartorsiortitsisarpoq.

Avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinneranik suliaqarnermi nunanik allanik niueqateqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissiorarneq iluarsaaniarneqarpoq nalunaarsuutinullu najoqqutat tassunga atorneqartartut ilanngullugit misissorneqassallutik.

Danmark Statistikimit ukiuni kingullerni arlaqartuni Kalaallit Nunaata aalisakkat Danmark aqcutigalugu nunanut allanut tunisat immikkut nalunaarsorneqarput. Taakku immikkut kisitsisaataasivimmi tabelinngorlugit saqqummersinneqarnissaat pilersaarutaavoq.

3.12 Suliffissarsiortut

Suliffissarsiortut naatsorsornissaannut atatillugu ajornartorsiut tassaavoq ataavartumik naqitsittarnissamut piumasaqaatit eqqarsaatigalugit kommunit assigiinngiaartunik allanngorartunillu periuseqartarnerat.

Kommunit assigiiaarnerusumik nalunaarsuisalernissaat anguniarlugu, suliffissarsiortut aamma isumaginninnermit isertitat ataatsimoortinneqartalersinnaalernissaat Naatsorsueqqissaartarfimmit misissorneqarniarpoq. Suliffissarsiortunut ikiorsiisalernissaq pillugu inatsisissaq nutaaq 2023-ip qiteqqunerani atuutilersussaq eqqarsaatigalugu tulluarpoq. Inatsisit nutaaq tunngavigalugu suliffissarsiortut aamma suliffissarsiortut sulilernissaminnut piareersimangitsut, ass. sivirusumik napparsimanertik pissutigalugu assigiinngitsunik ikiorsiissutinik tunineqartalissapput.

3.13 Paasissutissat assigiinngitsut tunngavigalugit innuttaasunik naatsorsuinerit (suliaqarfik suliffigisaq)

2023-mi Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisitigut paasissutissat 'Suliaqarfik suliffigisaq' nutaatut saqqummersinneqarpoq. Kisitsisitigut paasissutissiaq immini soqutigintuuvuq ilaatigullu Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit atasinnaassutsimik (holdbarhedsmode) naatsorsuinerannut atorneqarsinnaassalluni.

Innuttaasut assersuutigalugu ima suliffeqarfimmut agguataarneqarput:

- Suliffillit immikkut nalunaarutigineqarsimangitsut
- Ilinniartut ilinniagaqarnermusiallit suliffillit
- Suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissutinik pisartut
- Ilinniartut ilinniagaqarnermusineq ajortut
- Soraarnerussutisiallit
- Allat suliffeqarfiit avataaniittut

Kingusinnerusukku Naatsorsueqqissaartarfik ilaqutariit aningaasaqarnerat tunngavigalugu kisitsisitigut paasissutissanik saqqummersitsisalersinnaassaaq, tassani eqqarsaatigineqarlutik ilaqutariinni inersimasut ilinniarsimasusaat aamma suliaqarfinni sorlarni sulinerat.

3.14 Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit

Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit marloqiusanngorlugit suliarineqartarput. Inaarutaasumik kisitsisit naatsorsorneqarnerat ukiumi pineqartumi nioqqutissat oqimaaqatigiissillugit ukiup affaani siullermi pisarpoq. Assersuutigalugu 2020-mut inaarutaasumik kisitsisit naatsorsorneqarnerat 2023-mi pissaaq. Kisitsisaagallartut naatsorsorneqarnerat ukiup affaata aappaani pisarpoq, tassani 2021-mut 2022-mullu kisitsisaagallartut 2020-mi naatsorsorneqassal-

lutik. Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit immikkoortuat taanna nuna tamakkerlugu naatsorsuutit ingerlatsineruvoq nalinginnaasoq.

Ukiuni tulliuttuni Kalaallit Nunaanni piginnaasat ineriartortinneqarnissaat immikkut sammineqartussaavoq, tassani eqqarsaatigineqarlutik kisitsisinik ukiunik arlalinnoortunik naatsorsueqqinneq (deflating) (akit aalajangersimasut) aamma kisitsisaagallartunik eqqornerusumik naatsorsuineq, taamaasilluni kisitsisiviusut saqqummiunneqarnerini allanngortiterineq annertoq pisariaarutissamat. Aalisarnermik suliallit suliffeqarfiit naatsorsuutaat atorlugit suliffeqarfiit aalisakkanik suliaqartut naatsorsoqqissaarneqassapput. Aamma ukioq tunngaviusoq 2010, nutaamik taarserneqassaaq, 2015 tunngavittut atulissalluni.

2019-imi nuna tamakkerlugu naatsorsuutini pisortat aningaasaqarnerisa kodi atorineqartut allanngortinneqarput, nuna tamakkerlugu naatsorsuutini toqqaannarnerusumik atorineqarsinnaalerlutik. Suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat nuna tamakkerlugu naatsorsuutini toqqaannarnerusumik atorineqarsinnaalernissaat aamma suliarineqassat naatsorsuutigineqarpoq.

Nuna tamakkerlugu naatsorsuutini ajornartorsiutaasorujussuupput sanaartornermut tunngasut (kvadratmeterit qassit sanaartorneqarpat, qanoq akeqarpat aamma kvadratmeterit qassit peerneqartarpat) aamma inigisat atorineqarnerinut tunngasut (kvadratmeterit qassit najugaqarfigineqarpat aamma ineqarnermut kvadratmeterimut qanoq akiliisoqartarpa).

Ineqarnermut tunngasut aamma immikkut soqutiginarput, innuttaasut ineqarnerat sanaartornermut tapiissutitut sunniuteqartorujussuupput.

Naatsorsueqqissaartarfik tunngaviusumik paasissutissat sanaartornermut nalunaarusiorniarnannut suleqataavoq. Maanna sanaartornermut nalunaarsuiffiup qanittumi atuutilernissaa ilimananngilaq. Taamaattumik utaqqiisaagallartumik aqqiisoqarnissaa pisariaqarsinnaavoq.

3.15 Pinerluuteqarsimasut pillugit kisitsisit

kisitsisit pineqartut assigiittussaagaluartut Naatsorsueqqissaartarfimmit pinerluuteqarsimasut pillugit kisitsisitigut paasissutissiaanni kisitsisit politiit ukiu-moortumik nalunaarusiaanni kisitsisinit allaanerulaartarput. 2023-mi politiit allaanerusumik atortoqalertussaapput. Naatsorsueqqissaartarfimmit aamma politiinit isumaqatigiissutigineqarpoq, paasissutissanik nutaamik aallertoqarsinnaalerpat, Naatsorsueqqissaartarfimmit aamma politiinit saqqummersinneqartussat assigiimmik suliarineqarnissaat. Kia sorliit saqqummersissaneraat isumaqatigiissutigineqassaaq. Saqqummersitat ataqatigiinnissaat, assigiinngikkaluarlutik siunnerfigineqarpoq. Periarfissat ilagaat politiit tunngaviusumik paasissutissanik saqqummersitsisinaanissaat Naatsorsueqqissaartarfimmit inuit pinerluuteqarsimasut pillugit paasissutissanik ilisimatusarnermi atorineqarsinnaasut saqqummersinneqartut.

Nalilersorneqassaaq Naatsorsueqqissaartarfimmit ulorianartumik inuit pinerluuteqarsimasut pillugit kisitsisitigut paasissutissiorqarsinnaanersoq. Kisitsisit

pineqartut amigaatigineqartut Naatsorsueqqissaartarfiup aamma Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit oqaloqatigiinneranni eqqaaneqarsimavoq. Aammattaaq nalilersorneqassaaq pinerluuteqarsimasutut pillagaareernerup kingorna pinerluuteqaqqittartut pillugit kisitsisitigut paasissutissiortoqassanersoq.

Pineqaatissinneqareernerup kingorna pinerloqqittartut pillugit aamma kisitsisitigut paasissutissiortoqassanersoq nalilersorneqarpoq.

3.16 Kisitsisitigut paasissutissat ilinniarnernut tunngasut

Meeqqat atuarfiannit (tunngaviusumik ilinniarfiit) kisitsisitigut paasissutissat maanna Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfimmit suliarineqartarput, ilinniarnernut kisitsisitigut paasissutissat allat Naatsorsueqqissaartarfimmit suliarineqartartut. Suliati ingerlanerini itisiliinerit soqutigineqaleriartornerat ilutigalugu ass. inuusuttut suliniuteqarfigineqartussat naatsorsuinerit, pingaaruteqartorujussuuvoq Naatsorsueqqissaartarfiup Ilinniartitaanermullu Aqutsisoqarfiup suleqatigiilluarlutik ataqaatigiissaarinissaat.

Naatsorsueqqissaartarfik aamma Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik qanimut oqaloqatigiipput meeqqat atuarfiannut kisitsisitigut paasissutissat pillugit. Tassani immikkut pingaartinneqarlutik IT-mik atortut pioreersut atorlugit datanik ukununnga tunngasut aaneqarsinnaanissaat; atuartut, ilinniartitsisut, ilinniartitsinerit. IT-mik atortut pioreersut atorneqalerpata nalunaarsuisarnerit atorunnaassapput. Naatsorsueqqissaartarfimmit meeqqat atuarfiannit kisitsisit kisitsisaataasivimmum ilineqartalernissaat anguniarneqarpoq, meeqqallu atuarfiannit nalunaarsuutit ilisimatusartunit itisiliinernullu atorneqarsinnaanngorlugit Naatsorsueqqissaartarfiup ilisimatusartunut immikkut aaqqiissuteqarfigineqartarneranut ilanngutissasut. Dananik katersinermut suliasat sorliit suliarisassaneraat Naatsorsueqqissaartarfimmit aamma Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfimmit isumaqatigiissutigineqassaaq.

Ilinniarnertuunngorniarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat suliariniarneqarput, tassani sammineqassallutik fagit sorliit qaffasissutsillu sorliit tiguneqartarnerisut karakterit pineqartartut ilanngullugit. Taakku atorlugit takuneqarsinnaavoq ilinniaqqiffinnut ingerlaqqiffiusunut assigiinngitsunut karakterit piumasqaataasut qanoq amerlatigisunit anguneqartarnerisut.

3.17 Soraarnerussutisiat

Nunarsuarmi anguniakkat aqqutigalugit Danmark Statistik suleqatigalugu soraarnerussutisiat pillugit kisitsisitigut paasissutissiornissaq ilaavoq. Soraarnerussutisiaqalernissamut katersat assigiinngisitaarneri nikingassutsit assigiinngisitaarnerinut pissutaaqataasinnaalluarpoq.

Pisortat soraarnerussutisiussaasa saniatigut nammineerluni katersat annertunerusumik tapertaasalertussaapput, taamaattumillu soraarnerussutisiat pillugit kisitsisitigut paasissutissaqarnissaa piukkunnartorujussuuvoq. Naatsorsuutigineqarpoq paasissutissat Nationalbankenimit pissarsiarineqartarsin-

naassasut, Danmarkimillu soraarnerussutisiat pillugit kisitsisitigut paasissutissanut sanilliunneqarsinnaassasoq. Paasissutissat saniatigut pissarsiarineqartussat tassaapput Kalaallit Nunaanni soraarnerussutisiassatut katersat. Aammattaaq aningaasat pigisat pillugit kisitsisitigut paasissutissiortalernissamut tunngavissat naammannersut nalilersorneqassapput.

Avammut tunisat eqqussukkallu nalingisa oqimaaqatigiissinneranut aamma atajuartitsinissamut modellimut (holdbarhedsmodel), nunani allani soraarnerussutisianut akiliisarnerit pigineqartullu annertussusaat, atorneqarsinnaassapput.

3.18 Aalisarneq

Naatsorsueqqissaartarfimmit aalisarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissiassat pillugit aalisarneq pillugu ataatsimiitsitaliarsuaq oqaloqatigineqarpoq. Nunarsuarmi anguniakkat tunngavigalugit aamma Danmark Statistiki, aalisarnermut tunngasut kisitsisitigut paasissutissat pitsanngorsarneqarnissaanik, suleqatigineqarpoq.

Naatsorsueqqissaartarfimmit aalisarnermut tunngasunik naatsorsuutininik ilaatigut itisiliilluni naatsorsuutininik suliaqartoqartalernissaa pillugu Danmark Statistik suleqatigineqarpoq.

3.19 Sanaartornermut aningaasartuutininut naleqqersuut

Sanaartoriaatsimut tulluurtumik aningaasartuutininut uuttuutip allanngortineqarnissaa pilersaarutigineqarpoq. Sanaartornermut malittarisassat akuerineqareerpata taamaaliortoqassappat pitsaanerpaasussaavoq.

3.20 Pisussat pillugit ilaagassat (Fremskrivningmodeller)

Naatsorsueqqissaartarfi DREAM suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarfigalugu maligassamut periaasiliaasaq (modelsystem) suliarilerpaa. Maligassamut periusissaliaq makkuninnga imaqarpoq; innuttaasut amerlassusissaat, ilinniartitaanerup isikkussaa, siunissaq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiit pillugit paasissutissat taputartuussanik atajuartitsinissamut modelli (holdbarhedsmodel).

2023-mi ilinniarnermut maligassamut periusiliaq aamma inuiaqatigiit pillugit paasissutissat taputartuullugit periaasiliaq nutarterneqassapput, ilinniartitaanerumut aamma suliffeqarnermi pissutsinut atugassanngorlugit, kisitsisit nutarterneqartussat 2021-mut killissapput. Atajuartitsinissamut modelli nuna tamakkerlugu naatsorsuutininik kisitsisinik nutarterisoqassaaq 2019 ilanngulugu, nuna tamakkerlugu naatsorsuutininik kisitsisiviisut atorneqassallutik.

2023-mi upernaakkut periaatsit Naalakkersuisunit atajuartitsinissamut pilersaarutit aamma ineriartortitsinissamut pilersaarutininut ilanngunneqassapput, Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik nalunaarusiaanut aamma atorneqassaaq.

2023-mi ukiakkut periaatsinik arlalinnik allannguisoqassaaq, ilaatigut suliffeqarnermi pissutsinut aamma aningaasarsisitsinernut periaatsinik allannguisoqassalluni.

3.21 A-bidrag (akilersuutit)

Naatsorsueriaaseq nutaaq malillugu kommunit tamarmik 2021-mi naatsorsuutininik saqqummersitsippata (naatsorsuutit 2021-moortut) kontoplani nutaaq malillugu suliaasussaapput. Kontoplan nutaaq atuutilerpat ilimagineqarpoq akilersuutit kisitsisitigut paasissutissiorneqarsinnaanngussasut, paasissutissani takuneqarsinnaassapput akilersuisut aamma akiliiffigineqartartut. Naatsorsuutinilli annertuumik aallertoqarnissaa pisariaqarpoq, maanna isumaginninneq pillugu Naatsorsueqqissaartarfimmit pissarsiarineqartartunit annertunerusumik allanngortoqartariaqarluni.

Akilersuutit pillugit kisitsisitigut paasissutissat soqutiginarujussuupput. Isertitat pillugit paasissutissanut aamma soqutiginarpoq, ingammik aningaasaatikilliorneq aningaasaqarnerullu nikingassusaat eqqarsaatiginerullugit.

3.22 Piitsuunermut killigititaq

Naalakkersuisut pisortatigoortumik piitsuunermut killigititamik atuutsilersitsinissaanut misissuinissamut ungasinnitsukkut ilimanarpoq Naatsorsueqqissaartarfik killigititassamut inissiiniarnermut misissuinissamut suleqataasasoq. Maanakuugallartoq Naatsorsueqqissaartarfimmit, suliniutip aallartinnerani eqqarsaatinik imalimmik notatilorpoq. Periuseq Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussagaavoq datallu pissarsiarineqarsinnaasut tunngavigalugit suliaalluni.

Maanna 'aningaasaatikillioortut' Naatsorsueqqissaartarfimmit saqqummersineqartarput. Tassani piitsuussusermut qanissuseq naatsorsorneqartarpoq Danmarkimi fattigdomskommissionimi innersuussutit tunngavigalugit.

Ilimanarsinnaavoq siunissami piitsuunermut killigititaq aaliangerneqarpat aningaasaatikillioortut tunngavigalugit killiliisoqassasoq. Taamaakkaluartorli piitsuunerpaaffittut killilerneqassanersut aamma aningaasartuutissanik naatsorsuilluni aningaasanik naammattunik atuilluni inuuniarneq naatsorsorneqassasoq aamma eqqarsaatigineqarpoq.

3.23 Suaassutsit akornanni naligiissitaaneq

Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinni siulersuisut akornanni arnat angutillu inis-sisimanerat kisitsisaataasivimmut ilineqartalernissaat pilersaarusionerpoq.

Taakku saniatigut ilaqutariit pillugit kisitsisaataasivimmi tabelinut ilanngus-siniartoqarpoq, ilaatigullu ilaqutariit pillugit kisitsisitigut paasissutissior-nissaq pilersaarutaalluni. Arnat angutillu naligiissitaanerannut pingaaruteqartut ilagaat, angajoqqaat meeqqallu ataqatiginnerat, ass. anaanaasut ataataasullu

meeqqaminnik najugaqateqarnerat, taamaanngippallu illoqarfeqatigiinnersut, taamaasilluni ilagisinnaanerinut periarfissaqarluni.

3.24 Eqqakkat

Ukiut tamaasa Naatsorsueqqissaartarfik FN-imut Silaannarsuarmik mingutsit-sineq pillugu nalunaarusiortarpoq. Nalunaarusiami immikkoortortatut ilaap-put eqqakkanik imermillu eqqaanermut periutsit.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu eqqakkat pillugit kommuninit paasissutissat ukior-passuannortuni annikippallaarujussuarnerat pissutigalugu Carl Bro A/S-imit 1996-mi aanna 2001-imi eqqakkanik immikkoortiterinermik misissuinermit misissuinermit paasisat tunngavigalugit atorneqartarput.

2022-mi ukiakkut Naatsorsueqqissaartarfimmit nuna tamakkerlugu eqqakka-nik suliaqarfik nutaaq ESANI A/S ataatsimeeqatigineqarpoq. Ataatsimiin-nermut ESANI-mit eqqakkanik katersinermut ikuallaanermullu datat katersor-neqartut paasiniarnissaat siunertaavoq.

ESANI-mut Nuummittumut eqqakkat tunniunneqartarput assigiinngitsunit marlunneersuupput; suliffeqarfinnit eqqakkat aamma inuit eqqagaat. Eqqakkat kommunimeersut aamma najugaqarfinnit Nuummumt umiarsuarmik assartorneqarsimasut eqqaavissuarmut tunniunneqartarput. ESANI-mit eq-qakkat uuttortarneqartarput, saviminernut saffiukkanullu, plastikkinut, iga-laaminernut il. il., immikkoortiterneqarlutik.

Inuit eqqakkanik agguissisinaapput akeqanngitsumik, taakku saviminernut, qisunnut, igalaaminernut, plastikkinut allanullu immikkoortiterneqartarput. Inuit eqqakkat agguissaat ESANI-mit uuttortarneqarneq ajorput. Maanna ESANI Nuummi eqqakkat pillugit kisitsisinik paasissutissaateqarpoq. Nuummi eqqakkat tamakkerlugit pigineqanngikkallarput. 2023 aallarnerfi-galugu ESANI Naatsorsueqqissaartarfimmut datanik tunniussisalerniarpoq, tamatuma kingorna eqqakkanik kisitsisitigut paasissutissiortoqartalersinnaa-nersoq nalilersorneqassaaq.

4 Ilisimatusarneq

4.1 Ilisimatusarneq

Naatsorsueqqissaartarfik naatsorsueqqissaarneq pillugu inatsit naapertorlugu avataanit aningaasalersukkanik ilisimatusarnissamut pisinnaatitaavoq. Periar-fissaq tamanna Naatsorsueqqissaartarfiup annikitsuinnarmik atornikuuaa. Kisiannili Kalaallit Nunaanni Kalaallillu Nunaata avataani ilisimatusartut suleqatigalugit Naatsorsueqqissaartarfik ilisimatusarnerni – akiliisitsilluni – paasissutissanik atugassiisarnermigut peqataasarnikuuvoq.

Aammattaaq Naatsorsueqqissaartarfik ukiuni aggersuni arlalinni tulliuttuni nammineq ilisimatusarnissamut sulisussaqaqarnaviannngitsoq ilimagineqarpoq. Kisiannili paasissutissanik pioreersunik pitsaanerusementik allaaserinninnikkut

immaqalu nunani avannarlerni naatsorsueqqissaartarfiit allat suleqatigalugit nunani avannarlerni ataatsimut paasissutissanik pissarsisinnaanikkut ilisimatusartunut Naatsorsueqqissaartarfimmi paasissutissanik atuinissamut kissaa-teqartunut arlalinnik pitsanngorsaaniisaq pilersaarutaavoq.

Peqqinneq pillugu paasissutissat ilisimatusartunit piumaneqarnerat annertusi-
sisoq Naatsorsueqqissaartarfimmit maluginiarneqarpoq. Naatsorsueqqissaar-
tarfiup ilisimatusartunut datanik pissarsisinnaanermik neqeroorutaa atorlugu
ilisimatusartut itisiliillutik inuillu aalajangersimasut pillugit paasissutissat
atorlugit Kalaallit Nunaanni innuttaasut tamakkerlugit sanilliussisarput.

5 Sulisut

5.1 Sulisut

Naatsorsueqqissaartarfik 2023-p aallartinnerani 16-inik sulisoqarpoq.

5.2. Sulisut kattuffiinut isumaqatigiissutinut aningaasaliissutinullu sinaakkutit

Naatsorsueqqissaartarfik pisortat immikkoortortaattut allatulli akissarsiat pil-
lugit qitiusumiit aqunneqarpoq aammalu sulisut inissaannik qitiusumit tuni-
neqartarluni. Sinaakkutaasumik atugassaritineqartut – suliassanut amerliar-
tortunut sanilliullugit – Naatsorsueqqissaartarfiup pisariaqartunik piginnaa-
salinnik sulisussarsiortarnerani sulisullu sulisoriinnarnissaanni unammilligas-
sat annertusiartortunik ukiuni aggersuni iliuuseqartariaqarneranik kingune-
qarput.

5.3 Piginnaasat nutaat

Naatsorsueqqissaartarfimmi suliassat ukiuni kingullerni allanngornikuupput.
Kisitsisitigut paasissutissanut nalunaarutit Naatsorsueqqissaartarfiup annertu-
siartortumik elektronikinngorlugit tigusalernikuuai, avammullu saqqummii-
nerit kisitsisitigut paasissutissat aamma kisitsisaataasivimmiittut taamaallaat
nittartakkakut pisarput.

Namminersorlutik Oqartussat ataanni aqutsisoqarfiit allat IT-mi aamma
allaffissornermut suleqatigiinnissamik Naatsorsueqqissaartarfik isumaqatigiis-
susiornikuuvoq.

akilerneqarlutik Naatsorsueqqissaartarfiup suliassaanik sularinninnissaat pil-
lugu Naatsorsueqqissaartarfiup ukiut pingasut kingulliit ingerlaneranni isu-
maqatigiissusiorfigisarnikuuai. Allaffissornermi suliassat pillugit iluaqutaasu-
mik suleqateqartoqarsinnaanersoq isumaliutigineqassaaq.

Naatsorsuutinut nalunaarsuisarneq, kisitsisaataasivimmut ilioraaneq, paasis-
sutissanik qarasaasiamut nalunaarsuisarneq katersuisarnerlu, nutserisarneq,
assiliartaliortarneq IT-milli ikiuisarneq pillugit suliassat ukiuni kingullerni

tallimani – qulini annertuumik ikilisimanerannik aamma Naatsorsueqqissaartarfimmi sulisut katitigaanerannut piunasaqaatit allanngoriartorsimanerannik qulaaniittut ataatsimut isigalugu kinguneqarput, taamaalilluni sulisut tamarluinnangajammik kisitsisitigut paasissutissanik suliaqarnermi suliasanut pingaarnernut siunissami piginnaasaqassallutik. Elektroniskinnngorlugit nalunaarutini annertunerusumik atuineq avammullu saqqummiisarneq, sulisut ikiligaluartut kisitsisitigut paasissutissat amerlanerit suliarineqartarnerannut pissutaapput, atuisullu siusinnerusumut sanilliullugu paasissutissat immikkuualuttunngortinnerullugit pissarsiarinissaannut periarfissaqalerlutik. Ineriartorneq taanna ingerlatiinnarniarlugu IT-mik, paasissutissanik suliaqarnermik paasissutissanillu nalilersuinermik piginnaasallit sulisoriinnarnissaat sulisussarsiarineqarnissallu pisariaqarpoq.

Suliffeqarfimmit soraartoqarsinnaanera sulisullu eqqortunik piginnaasallit sulisussarsiarineqarsinnaanerisa pingaaruteqassusia Naatsorsueqqissaartarfiup eqqumaffigai. Taamaammat Naatsorsueqqissaartarfimmi sulisut pingaarnert sulisoriinnarnissaat kiisalu sulisut pikkorissut sulisorilernissaat siunertaralugu kalaallit ilinniartut akornanni Naatsorsueqqissaartarfiup annertunerusumik saqqumilaarnissaa isiginiarneqartariaqarput.

5.4 Sulisut sulisoriinnarnissaat

Sulisut sulisoriinnarnissaannut atatillugu suliffiup suliamik ingerlatsinermini ineriartorfiusinnaanera qitiusutut isigineqarpoq. Sulisut namminneq suliamik ingerlatsinermini ineriartormissaminnik akisussaaffeqarnissaannut Naatsorsueqqissaartarfik sinaakkusiissaaq.

Ulluinnarni sulinermini suliat assigiinngiaassapput. Ingerlatsinermini suliasat ingerlaavartut saniatigut immaqqa ilisimatusartut, ilinniartut kiisalu pisortat allaffissornermi sulisui nalilersuisartut suleqatigalugit tulleriinnilersukkanik ineriartortitsinermini suliniutinik suliaqarnissamut piffissaqassaaq.

Naatsorsueqqissaartarfiup ilinniaqqinnissamut periarfissanik pilerinartunik, ataatsimeersuarnerni peqataanissamik piginnaasanillu qaffassaaneramik allanik neqerooruteqartarnermigut sulisut tunniusimanissaat tapersissavaa. Ingerlatsinermmut pilersaarut malillugu taamaaliorqartarnissaanik immikkut pingaartitsisoqassaaq.

Immikkut ilisimasaqalerluni sulianik ingerlatsinermini ineriartortitsineq nunat avannarliit naatsorsueqqissaartarfiini ilaatigut nunani tamalaani naatsorsueqqissaartarfinnik suleqateqartartunik pikkorissartarnikkut pisinnaavoq. Qitiusumik allaffissuup pikkorissartitsinermmut immikkoortortaqarfia nunatsinnilu ilinniarfiit suleqatigalugit immikkut ilisimasaqalernissamut ilinniarnissamik pisariaqartitsisoqarnerani nunatsinni neqerooruteqartoqarsinnaaneranut naammattumik soqutiginnilersitsisinnaaneq misissorneqassaaq. IT-mi atortunik pisariaqartunik ilinniarnert ullumikkut E-learning aqutugalugu tamarluinnangajammik ingerlanneqarsinnaapput.

5.5 Sulisussarsiortarneq

Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerit piginnaasanik Naatsorsueqqissaartarfiup ujjartugaanik ineriartortitsinissamut killilimmik sammiveqarput. Ilinniarner-tuunngorniarfimmi ilinniartut ikittuinnaat matematikki qaffasissaq toqqar-tarpaat, aamma Kalaallit Nunaanni ingerlaqqilluni ilinniarnerit ilinniartitsis-sutinut toqqagassanut, suliassanut immikkullu ilinniagassanut piginnaasanik Naatsorsueqqissaartarfiup ujjartugaanik ineriartortitsinermut atatillugu toq-qaavinnissamik pisariaqartitsisoqarpoq.

Ilinniarnernik ingerlatsinerni peqataanikkut, pikkorissartitsisarnikkut sulias-sanullu tunngatillugu ilitsersuisarnermi peqataasarnikkut ilinniartitsisarni ersa-rissuunerunissaq Naatsorsueqqissaartarfiup kissaatigaa. Naatsorsueqqissaar-tarfiup Kalaallit Nunaanni ilinniartut akornanni kalaallillu Danmarkimi ilin-niartut akornanni ingerlaavartumik aamma praktikkertussarsiortarniarpoq.

Naatsorsueqqissaartarfiup aalajangiisartut ilisimatinniarpai Kalaallit Nunaan-ni ilinniartitsisarnermi IT-mik, matematikkimik aamma pinngortitamik ilin-niartitsissutinik meeqqat atuarfianni aallartilluni ilinniartitsisarneq amigaa-tigineqartoq.

Naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaanik quppernermik ilinniaqqittut opgavi-liornerminni suliarisinnaasaanik imalimmik isumassarsiorfissamik immikkut pilersitsisoqarnikuvoq.

Siornatigut Naatsorsueqqissaartarfiup ilinniartunik qarasaasiamut immersui-sussanik, paasissutissanik katersisussanik allanillu suliaqartussanik sulisoqar-tarnikuvoq. Qarasaasiaq atorlugu suleriaaseqarnerulernerup kinguneranik ilinniartunik sulisoqarnissaq annikilliartorpoq, taamaattumik Naatsorsueqqis-saartarfiup tamakkuninnga suliaqartussanik ilinniartunik sulisoqassaarni-kuvoq. Naatsorsueqqissaartarfiup ilinniartunik sulisoqarusuppoq siunissami sulilerumaartussanik. Ilinniartunik sulisunut piumasagaatit maanna qaffasin-nerupput. Ilinniarlutik sulisut siunissami Naatsorsueqqissaartarfiup ukiuni arlaqartuni sulinissaat pisariaqarpoq.

5.6 Kalaallit Nunaata avataani siunnersortit sulisullu

Naatsorsueqqissaartarfiup allaffeqarfiani Nuummiittumi sulisut tamarmik ka-laaliupput imaluunniit Kalaallit Nunaannut immikkut attaveqarput, Kalaallit Nunaannut suliffissarsiortut killilersimaarnissaat pillugu inatsimmi nassuiaat takuneqarsinnaavoq.

Naatsorsueqqissaartarfiup Kalaallit Nunaata avataani najugaqartunik marlun-nik ullumikkut sulisoqarpoq. Sulisut Kalaallit Nunaata avataaniittut Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup sulinikuullutik, maanna minnerpaa-mik ukiuni 15-ini aamma 20-ni atorfeqareernikuupput.

Sulisussarsiortarnermi pissutsit pissutigalugit Kalaallit Nunaata avataani ator-finitsitsinissaq pisariaqarnikuvoq. Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit aamma akiliisarnerup naligiissinnera Danmarks Statistikimit siunnersortimit ikior-

teqarluni ullumikkut suliarineqartarput taamatutaaq maligassamut periaasiliaq (modelsystem) DREAM-i sulisunik ikiortulerluni suliarineqartariaqarpoq. Suliat taakku immikkut ilisimasalinnik suliarineqartussaaneri pillugit naatsorsuutigineqarpoq Kalaallit Nunaata avataaniit siunnersortinik ikiortulerluni suliarineqartarnissaat.

Misilittakkat tunngavigalugit paasinarsivoq, Naatsorsueqqissaartarfimmi sulusut piginnaasaasa saniatigut avataani suliffeqarfinniit imaluunniit siunnersortinit ikiorneqartarnissaq, Naatsorsueqqissaartarfimmut akilersinnaanerpaausoq. Sulusut taamaasillutik aamma ilinniartinneqartarput. Sulinissamut isumaqatigiissutit malillugit sulisunik nutaanik akikinnerusunngorlugit sulusortartoqarsinnaagaluarpoq, nalinginnaasumilli atorfinnut qinnuteqartartut ilinniartutik naammasserlaajusarput, taakkulu sulinissaanik ilinniartinneqartariaqartarput nalinginnaasumillu sivikitsumik atorfeqartartutik.

6 Atuisut

6.1 Atuisut

Naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaanut isertartut malinnaaviginerisigut Naatsorsueqqissaartarfiup suliai qanoq atorneqartartiginersut, suliat sorliit soqutigineqarnerunersut aamma nunanit sorlerniit Kalaallit Nunaat pillugu paasiassarsiortoqartarnersoq malinnaavigineqarsinnaapput.

Atuisut kisitsisitigut paasissutissanik atortakkaminnik naammagisimaarinninnerannik misissuinikkut isertartunik kisitsisitigut paasissutissanik Naatsorsueqqissaartarfiup ilaniarpaa. Atuisunik misissuineq annertoq pilersaartaanngilaq, tassungali taarsiullugu kommunini, soqutigisaqatigiinni, sulisoqarfinni, ilisimatuserfinni ilinniartinnilu atuisut pingaarnerit ataatsimeeqatiginiarneqarput.

Nittartagaq pillugu aamma kisitsisaataasivik pillugu pikkorissaanermi Naatsorsorsueqqissaartarfik pikkorissartunut paasiniaasalerniarpoq nittartakkamik atuinermik misigisaannik.

Sulisunik isumalluutit aningaasatigullu isumalluutit killeqarnerat pissutigalugu kissaatigineqartut tamaasa malinneqarsinnaanngitsut taamaammallu kisitsisitigut paasissutissat allannguutissaattut nutaajusinnaasut allannguutaasinnaasullunniit malitassatut pingaarnertut siulersuisut kisitsisitigut paasissutissanik tulleriinnilersuineranni ilaassasut atuisunilluunniit akilerneqasasut atuisunut ilisimatitsissutigissallugu pingaaruteqarpoq.

7 Aningaasaqarneq

7.1 Aningaasaqarneq

Piffissami sivisuumi kisitsisitigut paasissutissat pigineqartut pitsanngortinnissaat kisitsisitigullu paasissutissat nutaat aallartinneqarnissaat pillugit angu-

niakkanut tunngatillugu aningaasaliissutit annertussusaat ajoqutaanik sulisussanik piginnaasalinnik sulisussarsiortarnermi unammillerutaapput.

Sulisussarsiortarnerup pitsanngornissaa apeqqutaatillugu suliniutit ilaat immikkoortumi 3-mi qulaaniittumi allaaserineqartut – ukiut arlallit ingerlaneranni - maannakkut aningaasaliissutit iluanni Naatsorsueqqissaartarfiup ukiumoortumik suliassanut pilersaarutaanut ilanngunneqassapput. Kisiannili nalilerneqarpoq immikkoortut kisitsisitigut paasissutissat nutaat ilaanni aningaasaliissutit pillugit siunissami inatsisini Naatsorsueqqissaartarfimmut aningaasaliissutit amerlineqarnissaat pisariaqartoq. Naammattunik aningaasaliis-suteqarnissaq eqqortunillu sulisussarsinissaq pisariaqarput, kisianni immikkoortorpassuarni naammannatik. Kisitsisitigut paasissutissanut tunngavisatut aaqqissuussanik assigiiaartunillu nalunaarsuisarnissaq apeqqutaavoq.